

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Jelínková

Právo na život vs. Právo rodičů rozhodovat o životě dítěte

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma právo na život vs. Právo rodičů rozhodovat o životě dítěte vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne __/__/____

Tereza Jelínková

Ráda bych poděkovala Mgr. Ing. Janu Kratochvílovi, Ph.D, LL.M. za odborné vedení práce, trpělivost a pochopení. Dále bych ráda poděkovala rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
1. Právo na život	9
1.1. Historie základních práv	9
1.2. Právo na život jako základní právo	10
1.3. Vymezení pojmu život	12
1.4. Právo jako prostředek ochrany života a úloha státu při jeho ochraně	16
2. Česká republika	19
2.1. Postoj Svědků Jehovových k lékařství a krvi	19
2.2. Informovaný souhlas	21
2.2.1. Historie informovaného souhlasu	21
2.2.2. Informovaný souhlas dnes	22
2.2.3. Souhlas nezletilého pacienta	25
2.3. Právo odmítnout zdravotní péči	28
2.4. Právo na život vs. Právo odmítnout krevní transfúzi	31
2.5. Rodičovská odpovědnost – kdo a kdy ji nese?	34
2.6. Související judikatura	36
2.6.1. Nález Ústavního soudu III. ÚS 459/03	36
2.6.2. Nález Ústavního soudu III. ÚS 449/06	39
2.6.3. Nález Ústavního soudu I. ÚS 2078/16	41
2.6.4. Nález Ústavního soudu IV. ÚS 639/2000	42
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů	46
Monografie	46
Odborné články	47
Judikatura	47
Internetové zdroje	48

Právní předpisy	49
Anotace	50
Anotation	50
Klíčová slova.....	Chyba! Záložka není definována.
Key words	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Diplomovou práci na téma Právo na život vs. Právo rodičů rozhodovat o životě dítěte jsem si vybrala z důvodu, že problematika týkající se základních práv je mi od počátku studia velmi blízká. Lidská práva jsou základem demokratické společnosti. Téma Právo na život vs. Právo rodičů rozhodovat o životě dítěte se mi zdá být poměrně aktuální otázkou, protože v moderní společnosti se stále více klade důraz na autonomii vůle jedince, autonomii rozhodování o sobě samém a přeneseně o dětech. Společnost chce být méně vázána zákony, respektive chce mít možnost si svá práva více ovlivňovat. Stále více rodičů se zabývá zdravým životním stylem, alternativními způsoby života a tím pádem i případnou alternativní léčbou, mírnějšími lékařskými zákroky, které by tolik nezasahovaly do těla a integrity jejich dítěte. Lze se jen domnívat, že je to z důvodu jejich přesvědčení a ne proto, že je něco moderní a společnost to vyžaduje. Otázkou samozřejmě je, co je „zdravé“. Práce se zaměřuje na konkrétní případy, kdy rodiče chtěli pro své dítě to nejlepší podle jejich víry, svědomí či přesvědčení, ale nebylo jim to umožněno z důvodu konfliktu se zájmem dítěte, zejména v oblasti zdravotnictví a zdravotních zákroků.

Aby byl naplněn účel diplomové práce, rozeberu nejprve základní práva jako taková a poté právo na život a jeho postavení v rámci základních lidských práv a svobod. Poté chci konfrontovat toto základní právo s jinými právy – rodičovskými právy, právem na svobodu náboženského vyznání, právem na rodinný život atd. Odpovím na otázky, zda je právo na život někdy méně než autonomie vůle člověka a jsou-li případy, kdy lékař nemusí respektovat vůli člověka, vůči kterému provádí lékařský zákrok a za jakých podmínek může takto lékař postupovat. Zda je tedy právo na život zpochybnitelné a není absolutní a autonomie vůle omezitelná. Je právo na život, které uznává společnost jako základní lidské právo méně než hodnota, kterou uznává jednatel? A lze to v případech života dítěte aplikovat stejným způsobem? Samozřejmě si uvědomuji, že otázky jsou nejen právní, ale i etické, morální a v každé společnosti lidí či části světa je lze vykládat různě.

Práci bych rozdělila do dvou hlavních kapitol. V první kapitole se budu zabývat právem na život jako takovým. Považuji za nutnost udělat alespoň krátký exkurs do historie základních práv a lidských práv. Vymezit pojem život a kdy lze bytost považovat za člověka a tím pádem má ochranu života, je troufnu si říci, téměř nemožné. Je mnoho pohledů a směrů, jak lze pojmy život, lidská bytost, osobnost a

člověk pojmout. Osobně bych chtěla vymezit život z pohledu právního, samozřejmě, ale i z pohledu, jak to cítím správné a jak by to mělo být dle mého názoru. V poslední části této kapitoly se zaměřím na právo jako prostředek ochrany života, a jakou úlohu má stát při ochraně života.

Druhá hlavní část mé práce se bude zabývat problematice podávání krevních transfúzí příslušníkům náboženské společnosti Svědků Jehovových a riziky s ní spojené. Tato část mě vlastně inspirovala k napsání diplomové práce na toto téma, a tak bych ji ve své práci podrobněji rozebrala. Ráda bych řešila problematiku odmítnutí lékařské péče z důvodu náboženského vyznání. Zejména se budu zabývat institutem informovaného souhlasu, jeho historickým vývojem až po současnost, poskytnutím informovaného souhlasu nezletilého pacienta a podmínkami, kdy je třeba vyslechnout nezletilého a kdy dávají souhlas pouze zákonní zástupci. V některých případech lze tento souhlas (souhlas zákonných zástupců) nahradit rozhodnutím soudu. V souvislosti s informovaným souhlasem se budu zabývat možnostmi odmítnout lékařskou péči, a to jak pro svéprávného člověka, tak i v případech, kdy tak rozhodne rodič o léčbě svého dítěte. Nedílnou součástí této kapitoly bude rodičovská odpovědnost, kdo a kdy ji nese a jaké jsou možnosti omezení s ohledem na zájmy dítěte.

Dále mne oslovila problematika náhrady škody v případech, kdy nebude respektováno, ať už dříve vyslovené přání, které bylo lékaři známo, či nesouhlas vyslovený bezprostředně před lékařským zákrokem. Toto téma z pohledu dnešní společnosti je aktuální, neboť lidé mají tendence všechna svá práva a křivdy stavět před soud a domáhat se náhrady škody.

Zdroji, ze kterých budu čerpat, budou především ústavní zákony, zákony, odborné články, které byly na témata mé diplomové práce zpracovány a samozřejmostí je podpora a utvrzení závěrů prostřednictvím judikatury, ať už českých nebo zahraničních soudů. Monografie užiji především k teoretickému vymezení. Konkrétní případy tedy budu podpírat odbornými články a judikaturou. Celkové zpracování tématu se mi zdá kvalitní, ale společnost a její zájmy se vyvíjí rychleji než právní úprava. To co bylo nemyslitelné pro minulou generaci, je dne zcela běžné – projevovat své názory, projevovat svou víru a mít možnost výběru. Je tedy dle mého názoru potřeba adekvátněji reagovat na tyto změny a požadavky společnosti. Úprava je vcelku striktní a jednoznačná a nepředpokládá odchylky, což

je v souvislosti s tím, jak jsem zmínila, že lidé chtějí větší možnosti rozhodovat o svém životě a všech jeho aspektech, trochu problematické.

Diplomová práce se tedy bude zabývat základními lidskými právy, především právem na život a jeho vzájemným poměřováním s autonomií vůle v oblasti zdravotnictví a případným omezením rodičovské odpovědnosti v zájmu ochrany života dítěte.

1. Právo na život

Vzhledem k tématu, které jsem si vybrala pro svou diplomovou práci, je nezbytně nutné se nejprve podívat na historii základních práv v souvislosti s právem na život, vymezit pojem práva na život jako základního práva, co je jeho obsahem, kde všude je právo na život upraveno a co vůbec vyjadřuje sám o sobě pojem život a lidská osobnost.

1.1. Historie základních práv

Vývoj základních lidských práv je spojen s vývojem člověka a později s formováním státu. Pokud by nebylo člověka, pak by se tato práva vůbec nevyvinula, nebyla by totiž potřeba. Historicky byla tato práva ovlivněna zejména filosofií, náboženstvím a kulturou.¹ Základní lidská práva a jejich vývoj sahá do daleké historie a počátky lidských práv můžeme pozorovat již v dobách, kdy se začínala formovat lidská společnost, tedy již v dobách sumerské říše.² Je tedy zřejmé, že již historická společnost měla potřebu zakotvit určitá lidská práva.

Dále bych zmínila středověk a středověký dokument, anglickou Magnu Chartu Libertatum (Velká listina práv a svobod)³ z roku 1215. Tento dokument patří k nejvýznamnějším textům ohledně práv člověka. Měla velký vliv na zvykové právo, zasahovala do práv krále, a to ve smyslu, že umožňovala omezit moc panovníka a umožňovala zasahovat do jeho moci na základě zákona. Zajišťovala ochranu práv pro poddané, zakotvovala právo vlastnit majetek a právo na soudní ochranu. Na Magnu Chartu Libertatum navazoval zákon Habeus Corpus Act,(1675), který chránil osobní svobodu (např. neoprávněné věznění) a právo na soudní proces. V období humanismu a osvícenství začalo být na přirozená práva pohlíženo jako na práva, která náležejí každému člověku bez rozdílu. V tomto období byly přijaty dva zásadní dokumenty, které bych nerada opomenula – Deklarace nezávislosti Spojených států (1776) a Deklarace práv člověka a občana (1789). Oba dokumenty

---

¹ HANUŠ, Jiří. *Křesťanství a lidská práva*. 1. vyd. Praha: CDK Vyšehrad, 2002, s. 17-18.

² BLAHOŽ, Josef. Úvaha o podstatě lidských a občanských práv. *Právník*, 1998, č. 10, s. 874.

³ LICHOVNÍK, Tomáš. Ústavní principy v nás. 2016, č. 11, s. 69

obsahují právo na svobodu a právo vlastnické. Všeobecná deklarace lidských práv (1948) vyzývala k dodržování lidských práv.⁴

Smyslem tohoto krátkého ohlédnutí bylo třeba, abychom si uvědomili, kam až počátky základních a lidských práv sahají. Již v daleké historii měli lidé potřebu mít upravená a zakotvená základní práva. Dále je vidět, jak se práva vyvíjela a postupně se rozšiřoval počet zakotvených práv. Z toho vyplývá, že společnosti a jejím občanům nebyla jejich práva lhostejná, ať se jednalo především o práva lidská nebo např. právo vlastnické a možnost omezit moc panovníka.

1.2. Právo na život jako základní právo

Jak již nese název mé diplomové práce, pojednává o právu na život. Proto je naprosto nezbytné definovat právo na život a jeho postavení v rámci práv a právního řádu. Právo na život je garantovaným základním lidským právem.⁵ Základním je proto, že základními právy jsou nejdůležitější lidské hodnoty, které je třeba bezpochyby chránit a od nichž jsou ostatní lidské hodnoty a práva odvozena.⁶ Lidským právem je takové právo, které náležím všem lidem bez jakéhokoliv rozdílu a jenom z toho důvodu, že člověk je lidskou osobností.⁷

V České republice jsou lidská práva zahrnuta v Listině základních práv a svobod. Listina základních práv a svobod obsahuje katalog základních práv, tento katalog však není uzavřený⁸, protože to právo, které není základním dnes, může patřit mezi základní práva v následujících letech. Souvisí to s vývojem společnosti a nemůžeme říci, že známe všechna práva. Právo na život bylo již v minulosti mnohokrát označeno jako nejdůležitější lidské právo⁹ a s tímto nemohu jinak než souhlasit. V České republice je právo na život upraveno v prvním oddílu hlavně

---

⁴ VESELÝ, Libor. *Historie lidských práv*. [online]. parlamentnilisty.cz, 24. července 2014 [cit. 29. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/profily/Libor-Vesely-48704/clanek/Historie-lidskych-prav-34021>>

⁵ HŘEBEJK, Jiří. *Právo na život*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

⁶ BLAHOŽ, Josef. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 34.

⁷ SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 63.

⁸ MADLEŇÁKOVÁ, Lucia. *Výhrada svědomí jako součást svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, str. 17. a násl.

⁹ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XI [Právo na život (čl. 2 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 346.

druhé čl. 6 usnesení č. 2/1993 Sb.¹⁰ V úplném popředí je upraveno právě z důvodu jeho důležitosti.¹¹ Postavení v rámci Listiny základních práv a svobod však není tak důležité jako obsah tohoto práva, ale jen potvrzuje jeho významnost a mělo by mít takové postavení v každém právním řádu moderního státu. Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Čl. 6 odstavec 1 stanoví: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ Odstavec 2. stanoví: „Nikdo nesmí být zbaven života.“¹² V rámci trestního zákoníku je život a jeho ochrana pokládán za nejvyšší hodnotu¹³, a proto jsou trestné činy proti životu a zdraví zařazeny ve zvláštní části hned v hlavě I. Tomuto zařazení také odpovídají tresty, které může uložit soud za spáchání některého z uvedených trestných činů v hlavě I. trestního zákoníku. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 20. června 2013, sp. zn. Pl. ÚS 36/11, bod 38, judikoval, že Listina základních práv a svobod obsahuje články o základních právech, která jsou co do normativního obsahu odlišná. Jsou to lidská práva, která vycházejí ze samotného lidského bytí, podstaty člověka a pouze tato skutečnost vymezuje ústavní obsah a rozsah. Jedná se především o hodnoty, které zajišťují lidskou integritu a důstojnost člověka.¹⁴

Dále se lidská práva nazývají lidská, protože platí vždy a za každých okolností, a to bezpodmínečně a bezvýjimečně.¹⁵ Mezi tato základní lidská práva patří právě i právo na život. Toto právo je nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné, jak vyplývá z čl. 1 Listiny základních práv a svobod. Meze těchto práv lze upravit pouze a jenom zákonem a za podmínek, které stanoví zákon.¹⁶ Nelze tedy, aby základní práva byla omezena jiným způsobem, než stanoví zákon a stát tedy pouze základní lidská práva deklaruje, potvrzuje, může je omezit, ale nelze je např. zrušit či zcizit.

Právo na život dále široce upravuje Evropská Úmluva o lidských právech. Tato Úmluva upravuje právo na život v čl. 2 odst. 1 a definuje právo na život takto: „Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života

¹⁰ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

¹¹ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

¹² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

¹³ VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3.

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. Pl. ÚS 36/11, bod 38

¹⁵ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. Pl. ÚS 36/11, bod 38

*kromě soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.*¹⁷ Čl. 2 odstavec 2. rozebírá zbavení života a případný rozpor s čl. 2.¹⁸ Evropská úmluva tedy garantuje právo na život každého a bez jakéhokoliv rozdílu.

Pokud to tedy shrneme výše uvedené v této kapitole, tak život je nejdůležitější lidskou hodnotou, kterou si lze představit. Právo na život je nejdůležitějším právem, které je třeba chránit a jako takové právo požívá ochrany a ochrana práva na život náleží všem lidem bez jakýchkoliv rozdílů. V České republice je upraveno především v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku a dále je upraveno napříč právními dokumenty, což jenom potvrzuje jeho výjimečné postavení a důležitost. Samozřejmě právo na život nalezneme upravené nejen v evropských právních dokumentech, ale ve všech legislativách demokratických států.

1.3. Vymezení pojmu život

Na pojem život a kdy začíná se lze dívat různými pohledy. Nedovoluju si a jsem přesvědčena, že ani nejde jednoznačně říci, který pohled je správný. Samozřejmě každého vedly k jeho názoru jiné pohnutky, životní zkušenosti nebo přesvědčení a jak jsem již uvedla výše, nelze jednoznačně říci, či názor je lepší, podloženější nebo jednoduše správný. Pro tuto práci je však důležitější, kdy se plod stává osobou a tím se na něj budou vztahovat lidská práva. Protože pouze osobám jsou přiznána lidská práva, zejména právo na život. Z biologického hlediska je pojem život možné aplikovat již od početí, tedy od oplodnění vajíčka.¹⁹ MUDr. Matějek také zastává názor, že život počíná spojením vajíčka a spermie, tím se však otevírají dveře k debatě, protože pak by život bylo chránit již od početí a to si dovoluji říci, že je přijatelné pouze pro státy, respektive pro lidi, kteří jsou nábožensky založeni a ochrana „života“ byť teprve počatého, je pro ně posvátná. Tento názor dle mě nelze aplikovat v českém právu, neboť jako česká republika jsme jedním z nejvíce ateistických států na světě a především, pokud bychom aplikovali tento názor do českého právního řádu, poté bychom museli zvážit přijatelnost potratů. Dalšími

---

¹⁷ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XI [Právo na život (čl. 2 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 346.

¹⁸ KRATOCHVÍL, Jan. Kapitola XI [Právo na život (čl. 2 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 346.

¹⁹ ČERNÝ, David a kol. *Lidské embryo v perspektivě bioetiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 212.

názory jsou takové, že lidský život počíná tlukotem srdce nebo porodem.²⁰ Tento názor (že život počíná porodem) je již přijatelný z hlediska českého práva.

Status nenarozeného dítěte je však více otázkou etickou nebo filozofickou, ale jsou dva názorové proudy. Prvním z nich je ontologický personalismus. Ten má za to, že lidský život je nedotknutelný a je jedno, v jakém stádiu se nachází. Což jak jsem uvedla v předešlém odstavci, považuji za velmi odvážné a v České republice neaplikovatelné. Druhý směr je empirický funkcionalismus, který považuje za bytost každého člověka, který disponuje nějakými schopnostmi.²¹ Druhý směr je více racionální a tím mi je osobně bližší.

Z pohledu ústavněprávní roviny je důležitý čl. 6. odst. 1. Listiny základních práv a svobod, který, jak jsem již výše uvedla, stanoví, že: „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“²² Je však fakt, pokud se podíváme na ustanovení trestního zákoníku, kde je, že vyvolání potratu nebo usmrcení plodu je ublížením na zdraví a ne vraždou dítěte, pak lze dovodit, že nenarozené dítě není osobou v právním slova smyslu, i když jeho život je hoden ochrany již před narozením. Ale je opravdu objektem ochrany plod? Nebo je to zdraví matky? Dále dle Matějky platí, že je-li těhotná žena svéprávná, může o svém životě rozhodovat sama, a tedy může odmítnout lékařskou péči nejen pro sebe, ale i pro své nenarozené dítě. Toto v praxi může být velký etický problém. Těsně po narození lze rodičovskou odpovědnost omezit a život dítěte zachránit odpovídající léčbou, ale v případě těsně před porodem ne? Kde je tedy ochrana života již před narozením? Např. v Norsku lze ženy, které užívají alkohol či jiné omamné látky hospitalizovat nebo podrobit léčbě, právě s odkazem na práva dosud nenarozeného dítěte.²³ Pokud tedy matka užívá alkohol nebo jiné návykové látky, anebo se chová v rozporu se zájmy nenarozeného dítěte, pak by měla být možnost státu její chování postihnout,

---

²⁰ MATĚJEK, Jaromír. *Kdy začíná lidský život? Rozdíl mezi pohledem práva a etiky překlene úprava pohřbívání plodů po potratu* zdravotnickýdeník.cz [online]. 8. listopadu 2015. [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.zdravotnickýdeník.cz/2015/11/kdy-zacina-lidsky-zivot-rozdil-mezi-pohledem-prava-a-etiky-ma-zmensit-uprava-pohrbivani-plodu-po-potratu/>>.

²¹ SULLIVAN, Denis. *The conception view of personhood: a review. Etnics and Medicine* [online]. 2003, vol. 19, s. 17 [cit. 21. 2. 2017]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/8938463_The_conception_view_of_personhood_a_review>.

²² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

²³ MATĚJEK, Jaromír. *Kdy začíná lidský život? Rozdíl mezi pohledem práva a etiky překlene úprava pohřbívání plodů po potratu* zdravotnickýdeník.cz [online]. 8. listopadu 2015. [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.zdravotnickýdeník.cz/2015/11/kdy-zacina-lidsky-zivot-rozdil-mezi-pohledem-prava-a-etiky-ma-zmensit-uprava-pohrbivani-plodu-po-potratu/>>.

třeba tím, že bude hospitalizována. V tu chvíli je svéprávnost ženy a její právo rozhodovat o sobě samé, svém životě, svém zdraví, nerespektováno, ale je zde vidět ochrana života již před narozením. Úprava v Norsku je mi velmi sympatická z pohledu ochrany již před narozením, ale pokud se žena rozhodne, že bude matkou, těhotenství neukončí, měla by se sice chovat zodpovědně a úmyslně neohrožovat život nenarozeného dítěte. Je to ale ovšem svéprávná dospělá osoba a zásah státu je možná až příliš tvrdým opatřením. Varianta, kterou bych navrhovala, by spočívala v možnosti státu sankcionovat matku v případě, že by se dítě narodilo se zdravotními komplikacemi, které by přímo souvisely se způsobem života během těhotenství. Samozřejmě si uvědomuji problematiku dokazování přímé souvislosti mezi příčinou a následkem. Pokud zákon stanoví, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením, pak by stát měl mít možnost toto právo, respektive povinnost matky, vynutit. Na druhou stranu však připouštím, že tímto lze omezit osobní svobodu matky i proti její vůli např. hospitalizací. Otázkou však také je, zda by měla být možnost státu zasáhnout kdykoliv během těhotenství nebo stanovit určitou hranici, od které by to mělo být umožněno – např. 24. týden, od kterého se děti v případě předčasného porodu zachraňují. Další otázkou je, zda by stát, respektive soudy zahajovaly řízení pouze na návrh či z úřední povinnosti a jakou by měli možnost zjistit problematické chování budoucí matky. Názor, který vyslovil ve svém článku Jakub Valc, uvádí, že z pohledu českého práva dochází k diskriminaci nenarozeného dítěte. K diskriminaci dle něj dochází z důvodu, že český právní řád nedostatečně reaguje na lékařské poznatky o počátku života. Jak jsem již zmínila článek čl. 6 Listiny základních práv a svobod, kde je stanoveno, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením, činí rozdíl mezi pojetím života před a po narozením. Pokud zaběhneme do detailů, je zde až absurdní situace, kdy ve velmi krátkém časovém okamžiku může dítě disponovat rozdílnými právy – před narozením a po narozením, přestože porod změnil jenom prostředí, ve kterém se dítě nachází, fakticky se tím změnil jeho právní postavení.²⁴ K tomuto je třeba dodat čl. 6. odst. 1. Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který říká, že: „Každá lidská bytost á právo na život“²⁵ Přestože primárním účelem článku nebylo chránit lidský život už od početí, tak tento článek výslovně poskytuje ochranu všem lidským bytostem bez rozdílu. V právním řádu

---

²⁴ VALC, Jakub. Má opravdu „každý“ právo na život?. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 4, s. 597.

²⁵ Mezinárodní pakt č. ze dne 19.12.1966, o politických a občanských právech.

České republiky dosud nebyl status, jaký má nenarozené dítě, dosud řešen.²⁶ Mohli bychom se tedy inspirovat nálezem Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. 12. 2007 sp. zn. 12/01, který vyslovil svůj názor k právnímu statusu nenarozeného dítěte. V daném případě se Ústavní soud zabýval možností ženy podstoupit umělé přerušování těhotenství do konce 12. týdne těhotenství. Soud dospěl k závěru, že toto právo ženy není v rozporu s ústavněprávní ochranou života a je třeba rozlišovat mezi právem na život a právem na ochranu nenarozeného dítěte. Ústavní soud také dovodil, že právo na život je subjektivním právem člověka a právo na ochranu nenarozeného dítěte je objektivní hodnotou. Nelze však vytvářet různé kategorie práva na život, kdy by každá kategorie měla jinou váhu, protože pak by obsah jednotlivých kategorií byl závislý na tom, kdo by byl nositelem toho konkrétního práva.²⁷ S tímto názorem Valc úplně nesouhlasí a říká, že je při stanovování statusu nenarozeného dítěte třeba brát v potaz poznatky týkající se výzkumu embryí a dle něho toto rozhodnutí v podstatě vytváří ony dvě kategorie, kdy každé skupině je poskytována rozdílná ochrana. V jsou vidět znaky diskriminace, protože není ke všem lidským bytostem přistupováno stejně. Tento postup je v moderních společnostech nepřístupný a nelze akceptovat, že status nenarozeného dítěte je pouhou ústavní hodnotou a tím pádem mu nenáleží ochrana základních práv a hodnot. Zároveň však dodává, že není třeba měnit ústavněprávní zakotvení práv nenarozeného dítěte, ale je třeba odlišně interpretovat to, co již máme stanovené.²⁸ Jeho názor je velmi striktní a myslím, že pro Českou republiku příliš tvrdý, a to z důvodu, že tíhne ke křesťanskému pohledu na život. Česká republika je známá jako jedna z nejvíce ateistických zemí na světě, a proto si myslím, že vykládat ochranu života ve prospěch embrya je příliš tvrdé a v naší společnosti by tento názor neuspěl, vzhledem i k počtu umělého přerušování těhotenství, v roce 2016 cca 20 000.

Během celého života člověk slýchává, že když nejde o život, nejde o nic nebo, že zdraví si za peníze nekoupíme. Lidé vnímají to, že lidský život má nevyčíslitelnou hodnotu. Je zde doktrína posvátnosti a nedotknutelnosti života a moderní bioetika, která se snaží tuto doktrínu popírat. Doktrína vychází je spojena s křesťanstvím, s posvátností života a tvrdí, že každý lidský život má hodnotu a je jedno, o jaký život

---

²⁶ VALC, Jakub. Má opravdu „každý“ právo na život?. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 4, s. 597.

²⁷ Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. 12. 2007, sp. zn. PL. ÚS 12/01.

²⁸ VALC, Jakub. Má opravdu „každý“ právo na život?. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 4, s. 597

jde a nelze rozlišovat lidi, podle toho, jaký život žijí a tím pádem, jakou hodnotu jejich život má. Bioetika zbavuje lidský život jeho nedotknutelnosti, opouští představu, že každý lidský život má nějakou morální hodnotu. Kdo ale určuje hodnotu života?. Bioetika se zabývá otázkami, jaký život je ještě hodnotný? Jaký etický přístup je ten správný? Je interrupce přípustná? Tyto otázky se objevují ve zdravotnickém právu. John Harris tvrdí, že důležité je odpovědět si na otázku „*kdy je lidský život hodnotný*“.²⁹ Toto je však otázka etická a opět na ní nelze jednoznačně odpovědět, protože pro každého je lidský život v různých jeho fázích jinak hodnotný.

Pokud shrneme tuto podkapitolu, pak jednoznačným závěrem je, že právo na život je základním lidským právem, které náležím všem lidem bez jakéhokoliv rozdílu. Je hoden ochrany, ale to, kde je hranice, kdy je lidský život hoden ochrany může být pro každého jiná a každý člověk hodnotu určuje sám. Neztotožňuji se s názorem, kdy by bylo třeba ochrany od samotného početí, ale zároveň mám pocit a jsem toho názoru, že ochrana před narozením by měla být upravena konkrétněji a obsah této ochrany by měl být širší. Tedy, ochrana lidského života před narozením by měla zahrnovat více možností zásahu státu, případně stanovit sankce za ohrožování lidského života před narozením.

1.4. Právo jako prostředek ochrany života a úloha státu při jeho ochraně

Úloha státu při ochraně života spočívá na jednu stranu v pozitivní ochraně, tzn. ochraně právními normami a na druhou stranu povinnosti státu postihovat úmyslné a neoprávněné zásahy do života.³⁰ Stát právo na život garantuje jako přirozené právo na existenci života a jeho smyslem je dle Ústavního soudu ČR ochrana života a právo na to, aby žádná lidská bytost nebyla usmrcena svévolí někoho jiného, s výjimkou okolností vylučující protiprávnost. Tuto úpravu nelze chápat jako „pouhou“ ochranu života, ale také právo prožít život důstojně a plnohodnotně bez jakýchkoliv neoprávněných zásahů, které by poškozovaly lidské zdraví.³¹ Stát je tedy povinen prostřednictvím svých orgánů a úřadů činit vše k ochraně života, především působit preventivně proti potenciálním pachatelům

---

²⁹ ČERNÝ, David. Hodnota lidského života. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2013, č. 3, s. 25.

³⁰ VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3.

³¹ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

trestných činů proti životu a zdraví.³² Právo na život je v mezinárodním právu a rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva chápáno nejen jako povinnost zdržet se všeho, co by mohlo vést ke zbavení života, ale je třeba aktivního jednání státu k ochraně tohoto základního práva.³³ Nikdo tedy není povinen trpět zásahy do svého práva na život a stát musí lidský život chránit aktivně.

Existence lidské osobnosti je podmíněna životem. Právo na život je základním přirozeným lidským právem, kterému je přiznáno zvláštní postavení mezi dalšími hodnotami, které chrání zákon. Toto zvláštní, výjimečné postavení je vyjádřeno zásadou, dle které, pokud jsou nějaké pochybnosti, je třeba vždy postupovat ve prospěch zachování života (zásada pro vitae) a nelze upřednostnit jiné zájmy společnosti před zásadou ve prospěch zachování života. Povinnost, která vyplývá z absolutní ochrany práva na život, spočívá tedy především v povinnosti ostatních zdržet se takového jednání, které by mohlo vést ke zbavení života.³⁴ Jinak řečeno, tam kde začíná svoboda jiného člověka, tam končí svoboda druhého. Opravdu je třeba vždy lidský život zachovat? I proti vůli samotného člověka? Domnívám se, že nikoliv.

Právo na život a na jeho ochranu má každý člověk bez jakéhokoliv rozdílu. Pokud dojde k porušení tohoto práva, jedná se o nejzávažnější porušení tohoto práva, protože následkem takového porušení je usmrcení člověka. Usmrcení člověka je zakázáno. Tento zákaz platí jak vůči jednotlivci, tak vůči státu.³⁵ Výjimky ze zákazu usmrcení jsou přípustné pouze v případech, kdy je někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které není podle zákona trestné (okolnosti vylučující protiprávnost).³⁶ Rozebíráme samozřejmě fakticky demokratické státy. Víme, že stále existují státy, které porušují základní práva a lidské svobody. Myslím, že my, jako Česká republika bychom se měli těchto států distancovat a to absolutně a společně s dalšími státy prosazovat dodržování základních práv a svobod bez výjimky, především práva na život.

---

³² VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3.

³³ LAVICKÝ, P. a kol: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 389 – 468.

³⁴ LAVICKÝ, P. a kol: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 389 – 468

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Čl. 7 Listiny stanoví, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena a toto právo lze omezit pouze zákonem.³⁷ Hlavním účelem práva na nedotknutelnost osoby je respektování osobnosti člověka a to, aby se tato osoba mohla svobodně rozvíjet.³⁸ Nedotknutelnost osoby, osobní svoboda, právo na život a její integrita je v oblasti poskytování zdravotní péče, je ohrožena a zásah do těchto oblastí je velmi častý a významný. Pro většinu lidí je zdraví na prvním místě a je to to nejcennější, co mají.³⁹ Proto zásah do těchto oblastí je velmi citlivá záležitost a lidé chtějí vědět, co se s jejich tělem bude dít a jaké zákroky budou provedeny. Na jednu stranu je stát odpovědný za zajištění ochrany života svých občanů v rámci nemocnic.⁴⁰ Na druhou stranu Úmluva o lidských právech a biomedicíně jednoznačně upřednostňuje projevenou vůli pacienta v oblasti poskytování zdravotní péče před vůlí lékaře a zájmy společnosti⁴¹, tuto tematiku rozeberu níže.

Stát tedy odpovídá za ochranu života prostřednictvím právního řádu, stanoví mantinely pro ochranu života a vytváří právní rámec pro poskytovatele lékařských služeb. Samozřejmě, že život a právo na něj je tím nejdůležitějším právem, ale při respektování autonomie vůle člověka.

---

³⁷ tamtéž

³⁸ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

³⁹ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

⁴⁰ VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3

⁴¹ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

2. Česká republika

Tato kapitola se zaměří na Českou republiku a postoj Svědků Jehovových ke krevním transfúzím, vztah práva na život a právo odmítnout lékařskou péči, respektive krevní transfúzi, rodičovskou odpovědnost a možnost ovlivnit život dítěte v případě odmítnutí lékařské péče a na závěr uvedu shrnutí související judikatury českých soudů.

2.1. Postoj Svědků Jehovových k lékařství a krvi

Svědkové Jehovovi jsou členové náboženské společnosti, kteří uctívají Boha Jehovu. Celosvětový počet příslušníků náboženské společnosti čítá téměř 8,5 milionů, ale téměř 16,5 milionů lidí považuje toto náboženství za svou víru.⁴² Počet přívrženců této víry tedy není zanedbatelný. Svědci Jehovovi jsou nejvíce známí kvůli svému negativnímu postoji ke krevním transfúzím.

Členové této náboženské společnosti ze svého hlubokého náboženského přesvědčení odmítají nejen cizí krev, ale odmítají též svou krev, která byla zakonzervována nebo uskladněna. Tento postoj nezávisí na zdravotním stavu, je nezávislý na okolnostech. Je to přání, který je dané za všech okolností, a to i s vědomím všech rizik, včetně toho, že člověk může zemřít.⁴³ Důvod, proč Svědkové Jehovovi nepřijímají krevní transfuze je více náboženský než zdravotní. Starý i Nový zákon jim stanoví jasný příkaz, aby se Svědkové Jehovovi zdrželi přijímání krve.⁴⁴ Dalším argumentem Svědků Jehovových je, že oddanost přikázání Jehovy je důležitější než lpění na životě.⁴⁵ Ti svědkové Jehovovi, kteří nedbají požadavkem o nepřijímání krve a přijmou krevní transfuzi pro sebe nebo pro své děti, jsou od roku 1961 vyřazováni z organizace a bývají zbaveni společenství.⁴⁶

Pokud takto vyslovené přání Svědek Jehovův vysloví, pak je na něj třeba hledět dle ustanovení § 36 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů jako na dříve vyslovené přání. Dále je možné aplikovat článek 9 Úmluvy o lidských právech a

⁴² [online]. [cit. 2017-03-17]<<https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>>.

⁴³ UHEREK, Pavel. Svědkové Jehovovi a odmítání transfuze krve nejen z pohledu aktuální legislativy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2015, č. 3.

⁴⁴ [online]. [cit. 2017-03-17]<<https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svedkove-jehovovi-proc-neprijimaji-transfuze/>> >.

⁴⁵ LAJKEP, Tomáš. Odmítnutí léčby – Svědkové Jehovovi [online]. *Pediatríepropraxi.cz*, 3/ 2006 [cit. 3.4.2017]. Dostupné na <<https://www.pediatríepropraxi.cz/pdfs/ped/2006/03/14.pdf>>.

⁴⁶ REMEŠ, Prokop. Svědkové Jehovovi a Bible. *Praktický lékař*. 2001, č. 7, s. 407

biomedicíně, který nám obecně stanoví, že na dříve vyslovené přání je třeba brát zřetel. Dříve vyslovené přání pacienta je třeba ctít. Zejména je třeba vycházet z toho, že člověk, pokud není schopen odmítnout lékařskou péči z důvodu svého zdravotního stavu a vyslovil dříve přání ohledně způsobu své léčby, případně svého neléčení a je to zdravotníku známo, je třeba takové přání respektovat.⁴⁷ Pokud by však došlo např. během operace, ke které dal pacient souhlas k masivnímu krvácení, pak by lékař stál před otázkou, zda poskytnout krevní transfúzi v souladu s medicínským postupem a jeho svědomím lékaře, či respektovat přání pacienta. V prvním případě dojde k porušení medicínských standardů, je možný trestněprávní postih, pokud by se prokázala společenská nebezpečnost, jak bude dále uvedeno. Ale lékař, který bude postupovat dle přání pacienta, který byl řádně informován o nezbytnosti výkonu, nemůže být trestně odpovědný za neposkytnutí zdravotní péče dospělému pacientovi, který je plně svéprávný. Toto neplatí pro pacienta, který by byl dítětem.⁴⁸ Nebo by mohl následovat občanskoprávní postih a pacient by žaloval lékaře na náhradu škody a nemajetkové újmy. V obou případech by však došlo k naplnění smyslu lékařství.⁴⁹ Zajímavě tento problém okomentovala Z. Candigliota, kdy souhlas přirovnala k přání u kadeřnice. Pokud si zákaznice přeje účes a kadeřnice ji proti její vůli zohyzdí, pak jedná proti vůli zákaznice a má být odpovědna za zásah do osobnostních práv. Tvrdí, že stejně by se mělo postupovat v případech lékařských zákroků, které jsou mnohem závažnější a autonomie vůle pacienta je nadřazena v tomto případě nad zájem na ochraně zdraví.⁵⁰

U svědků Jehovových je tento rozpor uváděn jako rozpor mezi ústavně zaručeným právem na život, právem na ochranu zdraví, právem na nedotknutelnost osoby a právem osobní svobodu.⁵¹ Pro každého člověka je jedno z těchto práv důležitější a nadřazené ostatním právům.

Co pro jednoho je nepochopitelné, pro druhého je samozřejmostí a naopak. Pro mě osobně je právo na život nadřazené všem právům, ale kdybych se dostala do

---

⁴⁷ UHEREK, Pavel. Svědkové Jehovovi a odmítání transfuze krve nejen z pohledu aktuální legislativy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2015, č. 3.

⁴⁸ JIRKA, Vladislav. Porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči se souhlasem pacienta a trestní právo. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 4, str. 102.

⁴⁹ UHEREK, Pavel. Svědkové Jehovovi a odmítání transfuze krve nejen z pohledu aktuální legislativy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2015, č. 3.

⁵⁰ CANDIGLIOTA, Zuzana. Proč je třeba respektovat dříve vyslovená přání pacienta. *Zdravotnictví a právo*, 2010, č. 7-8, s. 20.

⁵¹ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.

situace, kdy by lékař nerespektoval mé přání a jednal dle svého přesvědčení, pak bych možná tvrdila, že jiné právo je důležité. Chci tím tedy říci, že je třeba se na tuto problematiku dívat z více úhlů, být tolerantní a otevřený různým názorům. Pro mě osobně je toto obtížné pochopit, ale ne naprosto nemyslitelné.

2.2. Informovaný souhlas

V České republice je institut informovaného souhlasu velmi silným nástrojem a zařízení poskytující zdravotnické služby jsou si velmi dobře vědoma jeho nezbytné potřeby a důležitosti jeho získání k provedení lékařských zákroků, poskytnutí určité léčby nebo léčebných postupů. Pokud bychom se podívali směrem na západ, pak vývoj zde je o desetiletí napřed. Společným znakem je zejména určitá skepse vůči moderním postupům při informování pacienta o jeho zdravotním stavu.⁵² Zda má pacient právo vědět vše o svém zdravotním stavu, bezvýjimečně nebo zda lékař může v určitých případech (pokud je přesvědčen, že je to pacientovi ku prospěchu) nezabíhat do detailů a neříci úplnou pravdu o zdravotním stavu pacienta.

2.2.1. Historie informovaného souhlasu

Historickou okolností, která vedla ke vzniku informovaného souhlasu, byla v období 18. a 19. století především ochrana fyzické integrity pacienta, tedy především to znamenalo zákaz porušit nedotknutelnost pacienta bez jeho souhlasu. Z německého práva je znám rozsudek Říšského soudu z roku 1894, který obsahuje informace o tom, že otec sedmiletého dítěte nesouhlasil s amputací dolní končetiny svého dítěte, říkal, že se jedná o trestný čin ublížení na zdraví. Lékaři i přes nesouhlas otce končetinu dítěti amputovali, a ačkoliv operace dopadla dobře, soud vyslovil názor, že projev vůle, který byl svobodný a odpovědný znamená víc než blaho pacienta, i když se jednalo o pacienta – dítě. Tento názor přetrvával více než sto let. Z pohledu anglosaského práva má totožně ochrana pacienta přednost před zákroky provedenými lékaři bez souhlasu pacienta k takovému zákroku. Tato ochrana pochází z writu úmyslného porušení integrity a trestného činu zabití nebo nedovoleného násilí. Dále lze uvést případ z roku 1767, kdy soud vyslovil povinnost souhlasu pacienta se zákrokem. Tato povinnost dle soudu vyplývá z etických zásad

---

⁵² KOPALOVÁ, Michaela. Informovaný souhlas a paternalismus lékařů – historie a současnost. *Právní rozhledy*, 2008, č. 3, s. 94.

profese lékaře. Potřeba souhlasu byla převzata i americkými soudy, pokud pacient byl schopen vyjádřit souhlas, byl schopen komunikovat o svém zdravotním stavu a neexistovala krajní nouze, která by znemožnila lékaři získat souhlas k plánovanému zákroku, pak bylo potřeba souhlas pacienta mít. Až do 20. století přetrvával názor, že zákrok nebude proveden dříve, než bude získán souhlas pacienta k danému zákroku. Na počátku 20. Století Richard Cabot vyzdvihuje prospěšnost informování pacienta o zákroku a pravdivosti informací o jeho zdravotním stavu. Stále však v této době má mít informování pouze terapeutickou hodnotu a nemá to být informace, na jejímž základě se má pacient rozhodovat.⁵³

Zásadní změna nastala v roce 1914, kdy soudce Cardozo ve svém rozsudku uvedl, že: „každá lidská bytost, která je plnoletá a mentálně zdravá, má právo rozhodovat o tom, co se bude dít s jejím tělem.“⁵⁴ V roce 1957 bylo poprvé spojení informovaný souhlas vysloveno v rozsudku *Salgo v. Leland Stanford*. Nastává období informování a růstu autonomie vůle pacienta. Postupem času nemocnice využívaly formulářů a informovaný souhlas se stal pouze formalismem, jako je tomu dnes.⁵⁵

V České republice došlo ke změně vztahu lékaře a pacienta až o roce 1989, naopak v západních zemích, jak jsem uvedla, docházelo ke změně již od 20. století. Ve velmi krátké době tedy informovaný souhlas pozbyl smyslu, ke kterému měl sloužit, k informování pacienta o zákroku, léčbě nebo postupu a stala se z něj pouhá formalita, která spíše chrání lékaře.

2.2.2. Informovaný souhlas dnes

Informovaný souhlas a právní vztah lékaře poskytující péči a pacienta je upraven především v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶ V ustanovení § 28 zákona o zdravotních službách je uvedeno, že zdravotní služby lze pacientovi poskytnout

---

⁵³ DOLEŽAL, Adam. Informovaný souhlas – historická analýza vztahu lékaře a pacienta. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2016, č. 3, str. 52.

⁵⁴ KOPALOVÁ, Michaela. Informovaný souhlas a paternalismus lékařů – historie a současnost. *Právní rozhledy*, 2008, č. 3, s. 94.

⁵⁵ DOLEŽAL, Adam. Informovaný souhlas – historická analýza vztahu lékaře a pacienta. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2016, č. 3, str. 52.

⁵⁶ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 10.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem.⁵⁷ Informovaný souhlas si lze představit jako písemný formulář, kde pacient uvede své identifikační údaje, podpis, datum a tento formulář bude obsahovat veškeré informace ohledně zamýšleného zákroku a bude obsahovat informace o možných následcích a rizicích. Písemná forma se vyžaduje pouze v případě, pokud tak stanoví zákon. Pokud není stanovena podmínka písemné formy, pak postačuje souhlas ústní, případně konkludentní.⁵⁸ Dále je třeba v této souvislosti zmínit § 97 odst. 2 občanského zákoníku, který stanoví, že pokud se pro souhlas nevyžaduje písemná forma, má se za to, že byl udělen.⁵⁹ Toto ustanovení se aplikuje i v případě souhlasu udělovaného podle zákona o zdravotních službách, a to z důvodu, že tento zákon takovou úpravu neobsahuje. To však stále znamená, že pro udělení souhlasu musí být splněny podmínky, a to takové, že pacientovi byly poskytnuty informace o zdravotním stavu a ten, kdo toto bude muset prokázat, bude poskytovatel zdravotních služeb. Další podmínkou udělení souhlasu je, že souhlas byl udělen svobodně a bez nátlaku. Dále lze považovat souhlas za udělený, pokud se pacient vzdal práva o podání informací o svém zdravotním stavu. Informace o zdravotním stavu musí obsahovat příčinu a původ nemoci, pokud je známa, možný vývoj nemoci, přínos zákroku, možné důsledky, rizika, jiné možnosti léčby, další potřebnou léčbu, omezení a doporučení v budoucím životě a možnosti vzdání se informace o zdravotním stavu, určení osob, který může být poskytnuta informace o zdravotním stavu a vyslovení zákazu o podávání informací o zdravotním stavu.⁶⁰ Otázkou ovšem je, zda souhlas je udělený svobodně. Dle Doležala nikoliv, protože pacienta dává své rozhodnutí na základě skutečností, které mu jsou známy ohledně jeho zdravotního stavu, sdělení, které dává lékař, není zcela objektivní, protože má na léčbu svůj subjektivní názor a doporučená léčba též závisí na doporučení lékaře. Dále rozhodnutí pacienta je ovlivněné jeho mentalitou, schopností porozumět lékaři nebo tlakem společnosti a někdy i rodiny.⁶¹ Lékař může danou problematiku léčit způsobem, který je dle jeho názoru nejlepší, ale pro jiného lékaře být správný nemusí. Pacient by měl mít

---

⁵⁷ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 12.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

⁵⁹ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním ...*

⁶¹ DOLEŽAL, Tomáš. *Problematické aspekty vztahu lékaře a pacienta s ohledem na institut tzv. Informovaného souhlasu. Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. 2011, č. 1, s. 25.

možnost vyslechnout si i názor jiného lékaře, který by mu sdělil svůj navrhovaný postup léčby.

Pro poskytnutí zdravotní péče, provedení lékařského zákroku atd. je nepostradatelný souhlas, který je právně relevantní, tedy tzv. informovaný souhlas pacienta. Pouze v případě, že takový souhlas byl poskytnut a jsou splněny další zákonné podmínky pro poskytování zdravotní péče, pak lékař, který v rámci výkonu povolání zasahuje do integrity člověka, jedná v souladu s právem.⁶² Dále je třeba uvést povinnost poskytovatele zdravotních služeb poskytnout srozumitelné informace písemně vždy, když o to pacient požádá. Pokud se vžijme do postavení poskytovatele lékařských služeb, je naprosto pochopitelné, že se bude snažit mít informovaný souhlas vždy, pokud to bude možné a zároveň se bude snažit, aby informovaný souhlas obsahoval co nejvíce informací, se kterými musí být pacient ro konkrétní zákrok nebo léčbu seznámen. Protože je to lékař, kdo bude muset prokázat, že s daným zákrokem a všemi jeho riziky byl pacient srozuměn. Je třeba si uvědomit, že v dnešní době je trend, že nikdo nechce nést odpovědnost a své činy a většina lidí se chce z následků, které nastaly jeho přičiněním vyvinut. Mám pocit, že lidé se v dnešní době snaží svou odpovědnost přenést na jiné. Každý sebelepší písemný informovaný souhlas však nikdy nenahradí osobní pohovor pacienta s poskytovatelem lékařských služeb. Při takovém rozhovoru většinou dojde k různým otázkám a situacím, které nelze zachytit na papír. Je to třeba brát spíše jako písemné potvrzení o seznámení se, které v konečném důsledku může být pro lékaře velmi důležité např. v případě soudního sporu.⁶³

Vztah pacient – lékař stojí na vzájemné důvěře. Historicky pacient vůbec nebyl zván do diskuze o jeho zdraví a případné léčbě. Postupem času se vztah vyvíjel a dnes je kladen důraz na co možná nejvyšší stupeň autonomie vůle. Nezapomínejme však na fakt, že tento vztah se skládá z vůle pacienta podstoupit léčbu a povinnosti lékaře sdělovat informace pacientovi.⁶⁴ Je to vztah dvou lidí, který by měl být založen na vzájemné důvěře a respektu. Na jedné straně je povinnosti lékaře mít souhlas pacienta a řádně ho informovat. Poměrně formální stránka vztahu. Na druhé straně

---

⁶² JIRKA, Vladislav. Porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči se souhlasem pacienta a trestní právo. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 4, str. 102.

⁶³ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním ...*

⁶⁴ DOLEŽAL, Adam. Informovaný souhlas – historická analýza vztahu lékaře a pacienta. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2016, č. 3, str. 52.

je zde ale pacient, který často neví, co ho fakticky čeká a bezmezně lékaři věří. Jedná se o neformální stránku vztahu.

2.2.3. Souhlas nezletilého pacienta

Zvláštní kapitolu tvoří souhlas pacienta, který není plně svéprávný. V takovém případě je třeba jistit jeho názor na zamýšlený lékařský zákrok v případě, pokud to odpovídá jeho rozumové a volní vyspělosti. Je tedy třeba brát ohled na jeho věk a vážnost zákroku, který má podstoupit.⁶⁵ V případě nezletilého pacienta se jedná o výjimku, kdy lékařskou péči lze provést jen se souhlasem pacienta. Dle z. č. 327/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování a ustanovení jeho § 35 odst. 1, je třeba zjistit názor nezletilého pacienta na zamýšlený zákrok, který mu má být učiněn při poskytování lékařských služeb. Tento názor musí být zjištěn, pokud to odpovídá rozumové a mravní vyspělosti nezletilého pacienta. Názor, který vysloví nezletilý pacient, musí být zohledněn. Význam projevené vůle roste úměrně s věkem nezletilého a jeho rozumové a mravní vyspělosti.⁶⁶ Pokud tedy nezletilý vysloví nesouhlas a má k takovému nesouhlasu dostatečnou rozumovou a volní vyspělost, má být jeho přání respektováno, i kdyby to znamenalo, že může dojít k určitému poškození zdraví. Ustanovení § 35 výše uvedeného zákona dále upravuje situace, pokud jde o neodkladnou péči a akutní péči a nelze získat souhlas zákonného zástupce pro daný zákrok, pak tedy o poskytnutí rozhoduje ošetřující zdravotník. Pokud by ale s tímto zákrokem bylo možné vyjádřit souhlas prostřednictvím nezletilého, pak je třeba takového souhlasu. Obdobně se použije ustanovení § 35 zákona o zdravotních službách pro pacienta s omezenou svéprávností, kdy věk nehraje roli. Dle § 35 odst. 2 to, že poskytnutí zdravotních služeb nezletilému, nebrání tomu, aby byly podány informace zákonnému zástupci o službách nebo stavu, které byly poskytnuty nezletilému, mi nepřijde jako šťastné. Pokud nezletilý může rozhodnout sám, pak by informace o tomto rozhodnutí, následcích a případném zdravotním stavu mělo být známo pouze jemu, případně

---

⁶⁵ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 12.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

⁶⁶ Zákon č. 327/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

osobám, o kterých tak nezletilý stanoví. Dále zákon o zdravotních službách odkazuje na zákon č. 89/20014 Sb, občanský zákoník, který upravuje svéprávnost obecně.⁶⁷

Dle § 31 zákona č. 89/20014 Sb, občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů se má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Dále je třeba uvést § 100 téhož zákona, který stanoví, že pokud má být zasaženo do integrity nezletilého, který již dosáhl věku čtrnácti let a nenabyl plné svéprávnosti a zcela vážně zákroku odporuje, i v případě že zákonný zástupce nezletilého se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez toho, aniž by k danému zákroku dal souhlas soud. Totéž platí i u osoby, která není plně svéprávná, ale je zletilá. Pokud je rozpor mezi souhlasem nezletilého a zákonným zástupcem ve smyslu, že zákonný zástupce s nějakým zákrokem nesouhlasí a zároveň zletilý si ho přeje, pak takový zákrok lze provést na návrh nezletilé osoby nebo na návrh osoby jí blízké a jen se souhlasem soudu.⁶⁸ Předvídá se zde tedy určitá věková hranice, kdy je nezletilý schopen rozpoznat vážnost svého rozhodnutí a předpokládá se určitá vyspělost jedince. Pokud budeme posuzovat rozumovou a volní vyspělost jedince, pak je třeba posuzovat každého nezletilého jednotlivě.⁶⁹ Nelze jednostranně říci, co pro daný věk je ještě přiměřené a co nikoliv, bez toho, aniž bychom posoudili všechny aspekty konkrétního člověka, jeho vlastností, schopností a s přihlédnutím k zákroku a situaci.

Samozřejmě jsou situace a jednání, o kterých není třeba diskutovat, že nezletilý je mohl učinit, aniž bychom se nad tím pozastavili, např. že pětileté dítě si může koupit housku. Ale jinak tomu bude v případech, kdy nezletilý má poskytnout souhlas k provedení zákroku nebo zákrok bude chtít odmítnout. Jedná se o velmi specifický vztah, protože jde o zásah do integrity člověka a nezřídka kdy je zásah spojen s bolestí, kterou osoba musí strpět, aby bylo dosaženo výsledku zamýšleného lékařským zákrokem. Je tedy třeba posoudit, způsobilost při rozhodování nezletilého a zájmy zákonných zástupců.⁷⁰ Ustanovení § 95 občanského zákoníku stanoví, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, může udělit souhlas k zákroku na svém

---

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ SŮVOVÁ, Zuzana. *Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním* [online]. Epravo.cz, 6. června 2016 [cit. 17. 3. 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyti-svepravnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-zdravotni-pece-a-souhlasu-s-jejim-poskytovanim-101841.html>>.

⁷⁰ Tamtéž.

těle, pokud se jedná o obvyklé záležitosti a pokud je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a pokud se nejedná o zákrok, který zanechá trvalé nebo závažné následky.⁷¹ Jsem toho názoru, že i s takovými zákroky by mohl nezletilý dát souhlas, pokud by byl schopen porozumět celé situaci a někdy i před vůlí zákonných zástupců by mohl dát souhlas se zákrokem, který by mohl mít trvalé nebo závažné následky.

Lze tedy konstatovat, že občanský zákoník i zákon o zdravotních službách stanoví podobné podmínky pro získávání souhlasu od nezletilého. Jediným rozdílem, který případně může způsobit problémy je omezení občanského zákoníku pouze na zákroky, které mohou způsobit trvalé nebo závažné následky. Zároveň právní úprava klade obrovské nároky na osoby, které poskytují zdravotní péči, a to z důvodu rozhodování kdy respektovat názor nezletilého a kdy názor zákonného zástupce.⁷² V souvislosti s výše uvedenou problematikou souhlasu k lékařskému zákroku je otázka vysoce inteligentních nezletilých. V případech, kdy by nezletilému nebyla přiznána plná svéprávnost, ale naprosto by chápal následky a rizika se zamýšleným zákrokem a přesto by se rozhodl lékařský zákrok nepodstoupit. Zastávám názor, že vždy by se mělo postupovat individuálně v každém jednotlivém případě. Měl by se zohlednit vždy názor pacienta k danému zákroku, pokud by byl schopen porozumět rizikům a nezáleží na věku pacienta. Jistě by neměla být hranice čtrnácti let naprosto pevná, ale měla by být pouze jako doporučující.

Podkapitola týkající se informovaného souhlasu, ať už dospělého nebo nezletilého pacienta nám poskytuje poměrně detailní exkurs do této problematiky. Jsem toho názoru, že jde především o komunikaci lékaře a pacienta. Informovanost o zákroku by měla odpovídat rozumové a volní vyspělosti každého pacienta a nejen nezletilého. Zprávy ohledně zdravotního stavu a možnosti léčby by měl být poskytovány objektivně, a pokud je prostor, je třeba vyslechnout veškerá přání pacienta a nevnucovat mu léčbu dle svého lékařského přesvědčení. Chci tím tedy říci, že lidé mají rozhodovat o svém životě a způsobu léčby, která jim bude poskytnuta. Pokud jde o nezletilé pak, je třeba vyslechnout i jejich názor a v co nejširší míře ho respektovat.

---

⁷¹ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² SŮVOVÁ, Zuzana. *Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním* [online]. Epravo.cz, 6. června 2016 [cit. 17. 3. 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nabyti-svepravnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-zdravotni-pece-a-souhlasu-s-jejim-poskytovanim-101841.html>>.

2.3. Právo odmítnout zdravotní péči

V této kapitole bych se ráda zmínila o možnosti odvolání informovaného souhlasu. Informovaný souhlas jde odvolat kdykoliv a nemusí být dodržena forma, ve které byl souhlas poskytnut. Zároveň platí, že odvolání souhlasu není účinné, pokud již bylo započato s prováděním zdravotního výkonu a pokud by došlo k přerušení v průběhu, mohlo by dojít k vážnému ohrožení zdraví nebo života pacienta.⁷³ Pokud by byl pacient při vědomí a nepřál si z jakéhokoliv důvodu v úkonu pokračovat, pak nemůže být nucen k dokončení zdravotního úkonu, pokud by nedošlo k vážnému ohrožení jeho života. Pacient, který i přes podání informací o svém zdravotním stavu, odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb a pokud nejde o zákrok, který lze provést i bez souhlasu, je opakovaně podána informace o zdravotním stavu v takovém rozsahu, ze kterého je zřejmé, že pokud nebudou zdravotní služby poskytnuty, může vést k vážnému poškození zdraví nebo ohrožení života. Jestliže i po opakovaném poskytnutí těchto informací pacient odmítá vyslovit souhlas, učiní se o tomto nesouhlasu písemné prohlášení.⁷⁴ Dále je třeba brát zřetel na dříve vyslovené přání pacienta. Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí obsahovat úředně ověřený podpis. Toto přání může pacient vyslovit ještě dříve, než se dostane do takového zdravotního stavu, ve kterém již nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb. Pokud poskytovatel zdravotních služeb bude o takovém dříve vysloveném přání vědět nebo ho bude mít k dispozici a nastane situace, na kterou se dříve vyslovené přání vztahuje a pacient je v takovém stavu, kdy není schopen vyslovit nový souhlas/nesouhlas, pak bude respektováno jeho dříve vyslovené přání, které bylo učiněno na základě písemného poučení pacienta o důsledcích svého rozhodnutí.⁷⁵ Zvláštností je, že sám pacient vlastně neví, zda v jeho životě vůbec někdy nastane a pokud již ví, že nastane, např. pokud nějakou chorobou trpí, ale neví, kdy nastane.

Další otázkou, která se v souvislosti s tímto tématem nabízí, jsou trestněprávní důsledky v případě, že lékař poskytne lékařskou péče nebo provede určitý zákrok

---

⁷³ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 12.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

⁷⁴ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Tamtéž.

v rozporu se souhlasem/ nesouhlasem pacienta. Jak jsem již uvedla, se zákrokem je spojen zásah do tělesné integrity pacienta a nedotknutelnost osoby. Toto nelze přehlížet ani z důvodu, že lékař zasahuje do integrity člověka v rámci výkonu svého povolání a jeho činnost je aprobována českým právním řádem. Aby lékař splňoval podmínky okolností vylučující protiprávnost, musí splnit všechny podmínky přípustnosti zákroku, které stanoví zákon a odkazy, které jsou obsaženy i mimoprávní úpravou např. medicínskými kodexy. V opačném případě půjde o neoprávněný zásah do tělesné integrity člověka.⁷⁶ Poskytovatel zdravotních služeb je oprávněn provést pouze neodkladnou péči, a to za podmínek, že vzhledem k zdravotnímu stavu není pacient schopen vyslovit souhlas nebo trpí takovou duševní poruchou, při jejímž neléčení by mohlo dojít k vážnému poškození zdraví.⁷⁷ Poskytovatel lékařských služeb bude postupovat v rozporu se zákonem, pokud pacient nebude dostatečně informován o zákroku, i v případě že se zákrokem souhlasil, pacient nebyl způsobilý souhlas dát, anebo pacient vůbec souhlas se zákrokem neudělal. Z hlediska odpovědnosti nezáleží, zda souhlas byl dán, avšak neplatně nebo nebyl dán vůbec, anebo byl dán, ale nedošlo k dostatečnému informování pacienta o zákroku. Nezáleží ani na tom, zda došlo ke způsobení škody pacientovi nebo zda poskytovatel zdravotních služeb jednal lege artis.⁷⁸ Ovšem je otázkou, pokud by souhlas nebyl dán a lékař by jednal lege artis, zda by nastala trestněprávní odpovědnost. Dle Jirků lze tvrdit, že nikoliv, protože chybí nebezpečnost činu pro společnost, tedy chybí materiální znak trestného činu.⁷⁹ S tím ale nemohu úplně souhlasit, protože by šlo o úmysl Samozřejmě se zde dostáváme do konfliktu svědomí lékaře a jeho povinnost poskytovat pomoc, případně léčit a právem na sebeurčení. Lze chápat, že lékař se může cítit povinen či oprávněn léčit, ale tato povinnost končí tam, kde se dostává do středu s právem pacienta o sobě, svém zdraví a svém životě rozhodovat.⁸⁰ Jak jsem již výše uvedla, již v 18. století

---

⁷⁶ JIRKA, Vladislav. Porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči se souhlasem pacienta a trestní právo. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 4, str. 102

⁷⁷ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 12.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

⁷⁸ FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 12.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

⁷⁹ JIRKA, Vladislav. Porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči se souhlasem pacienta a trestní právo. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 4, str. 102

⁸⁰ Tamtéž

soud vyslovil názor, že je třeba respektovat přání pacienta a to samozřejmě přetrvává dodnes a role pacienta posiluje s rostoucí autonomií vůle jedince.

Znamená právo odmítnout zdravotní péči právo na smrt? Dle mého názoru ano. Člověk si řekne, když mám právo na život, mám právo i na smrt, takto to ale nelze brát absolutně, protože právo na smrt není obsahem katalogu základních práv a svobod a není to opakem práva na život. Mohli bychom právo na smrt rozdělit do třech kategorií. Právo na smrt učiněné vlastní rukou – sebevražda. Právo na smrt učiněné rukou jiného člověka – eutanazie a právo na smrt učiněné rozhodnutím o ukončení či neposkytnutí léčby.⁸¹ První a třetí případ beru jako určité právo na smrt. V prvním případě je možnost člověka usmrtit se opravdu jeho rozhodnutím. V druhém případě má člověk právo rozhodnout se, že nebude léčen, odmítá konkrétní léčbu, ať už k tomu má jakýkoliv důvod, pak ve své podstatě je to právo na smrt, které učiní vlastním rozhodnutím. Není třeba k tomu pomoci jiného a nemusí nic činit ani sám pacient – dobrovolně ukončit život.

To je vražda napsala, aneb lékař zachrání život. Přiznání finanční náhrady ženě, která chtěla postoupit interrupci. Tento zákrok se nepodařil a žena se posléze rozhodla, že si své dítě ponechá. Později však podala žalobu z titulu ochrany osobnosti a domáhala se náhrady škody. Soud přizval do tohoto sporu znalce a ten zjistil, že lékař pochybil, ale zároveň byla zjištěna spoluodpovědnost ženy, která nešla po zákroku na kontrolu. Soud určil výši náhrady škody na 80 tisíc korun za zásah do práva na soukromí. V tomto případě nešlo o úmysl lékaře neprovést zákrok, avšak došlo k chybě a je zde povinnost nahradit škodu. Dle mého názoru lze aplikovat náhradu škody i na případy, kdy by lékař provedl zákrok i přes výslovný nesouhlas pacienta.⁸² Škoda by se projevila jako nemajetková újma člověka. Pokud došlo k jakémukoliv zásahu do práv pacienta bez splnění zákonných podmínek, pak je pacient oprávněn domáhat se, aby bylo od zásahu upuštěno, aby byl následek odstraněn a domáhat se náhrady škody i nemajetkové újmy, která mu byla způsobena, jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.⁸³ Prakticky si lze v některých situacích představit od upuštění zásahu či odstranění následku. Konkrétně v případě neoprávněného poskytnutí krevní transfúze není jednoznačná

---

⁸¹ VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3

⁸² RYŠKA, Michal. *To je vražda, napsala, aneb Když lékař zachrání dítěti život* [online]. Jinepravo.blogspot.com, 19. listopadu 2009. [cit. 3.2.2017] Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/11/michal-ryska-to-je-vrazda-napsala-aneb.html>>.

⁸³ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

soudní judikatura, ale pořád je třeba trvat na svobodné vůli pacienta a právu rozhodnout se o způsobu léčby.⁸⁴ V takovém případě by již stejně došlo k poskytnutí krevní transfúze a došlo tedy k neoprávněnému zásahu a prakticky nezle následek odstranit. Vyčíslení nemajetkové újmy, za případné vyloučení ze společenství Svědků Jehovových by bylo jistě pro soud velmi obtížné.

Lékař je pořád tím, kdo má pacientovi pomáhat a i když to někdy může být v rozporu s jeho vnitřním přesvědčením, neměl by pacienta léčit za každou cenu. Měl by respektovat jeho přání, a pokud by to znamenalo i člověka nechat zemřít, pak by to tak mělo být. Samozřejmě jsou zde dvě stránky, a to lidská a právní, které se navzájem propojují, ale v jistých případech mohou stát proti sobě. Pokud se oprostíme od stránky lidské, pak je to pacientovo právo, ať je už názor lékaře jakýkoliv. Jde o uznání člověka jako subjektu práv a jeho svobody.

2.4. Právo na život vs. Právo odmítnout krevní transfúzi

Člověk, který odmítá krevní transfúzi, projevuje svoji autonomii vůle, právo na sebeurčení v rámci poskytování lékařské péče a také projevuje právo na nedotknutelnost své osoby. Zároveň pokud by došlo k aplikaci krevní transfúze i přes výslovný zákaz pacienta, byla by narušena jeho tělesná integrita. Není totiž v žádném právním předpise stanovena povinnost podrobit se krevní transfúzi. Na toto téma lze nahlížet i tak, že pokud máme v České republice dobrovolné darování krve a záleží pouze na daném člověku, zda půjde krev darovat, pak i její přijímání by mělo být založeno na bázi dobrovolnosti. Na druhou stranu máme právo na život, které je zakotveno v LZPS a je to právo, které je nadřazené právu na osobní svobodu.⁸⁵ Samozřejmě záleží, kdo odmítá aplikaci krevní transfúze. Pokud je to člověk zletilý, plně svéprávný a projeví takové přání, pak by dle mého názoru mělo být respektováno za každých okolností. Člověk je svobodný a má mít možnost o svém životě a všech jeho aspektech rozhodovat sám. Pokud tedy vysloví nesouhlas s aplikací krevní transfúze, měl by být respektován i za cenu toho, že mu hrozí smrt a jiná možnost záchrany života není. S tím souvisí i informovanost o možných rizicích a nebezpečích, které hrozí v případě odmítnutí krevní transfúze.

---

⁸⁴ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9

⁸⁵ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9

Pokud jde ale o nezletilého člověka, plně nesvéprávného, pak je situace zcela odlišná. O tom, zda a jaké forma zdravotní péče rozhoduje jeho zákonný zástupce, většinou rodič. A protože rodič nahlíží na život svými očima, má své zkušenosti, postoje, názory nebo víru, pak všechny tyto věci zohledňuje v rámci výchovy nebo péče o své dítě. Za svým rozhodnutím o odmítnutí krevní transfúze může být zkušenost, že krevní transfúzí byla přenesena nějaká choroba, vir nebo nemoc a proto odmítá léčbu spojenou s transfúzí pro své dítě. Dalším a více pravděpodobným důvodem odmítnutí krevní transfúze je náboženství. Ať už jde o jakýkoliv důvod, pak v těchto případech lze omezit právo rodičů nebo zákonných zástupců. Primárně je třeba chránit život dítěte. Osoby, která není svéprávná, aby svůj souhlas nebo nesouhlas projevila sama. V tomto případě máme v České republice rozsudky soudů a nálezy Ústavního soudu, které omezení rodičovských práv umožňují a stanoví podmínky, za kterých je možné k takovému omezení přistoupit. Dále se jimi budu zabývat v následujících částech.

V demokratické společnosti je vidět vývoj ve vnímání jednotlivých lidských práv a v rámci vývoje se mění i pohled na hodnotu lidského života v rámci judikatury. Je kladen důraz na lidskou svobodu, možnost žít si svůj život podle svého a hlavní náplní lidského života má být uspokojení individuálních potřeb a třeba i pomíjivých pocitů. Větší flexibilita může vést ke ztrátě základních hodnot. Dále Uherek ve svém článku uvádí, že: „*Společnost, která tápe v odpovědích na otázky, zda úkony lékaře mají za každých okolností vždy vést k záchraně života jinak naprosto zdravého člověka*“ nepochybně tříští obecně sdílené zásady.⁸⁶ V jiném článku se Uherek zabývá povinností respektovat pacientovo přání, které je iracionální pro většinu společnosti. Respektování odmítnutí nejen projevem respektu k náboženskému vyznání pacienta, ale odráží i nadřazenost soukromé vůle před vůlí kolektivu. V dnešní době je na popředí individuální volba a směřuje se k tomu, aby osobní svoboda byla téměř absolutní a aby hranicí osobní svobody byla pouze osobní svoboda druhého člověka. Stále méně oblastí se totiž řídí dosavadními tradicemi a je stále kladen větší důraz na právní normy, které čím dál tím více dávají prostor soukromí jednotlivce. Z pohledu současnosti je člověk pojímán jako svobodné individuum a s tím spojené preferování práv jednotlivce před právy kolektivu. „*Vůle jednotlivce se stává v souvislosti s lidskými právy hlavní zásadou, a přání je kladeno*

---

⁸⁶ UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9

výš než rozum.“ Je však zajímavé, že v celkovém hodnocení je těžké říci, co je racionální a co už je iracionální, protože pokud je v popředí vůle jednotlivce, pak se hranice posouvají a prolínají. S růstem důležitosti vůle jednotlivce se zvětšují oblasti, ve kterých jednatel může projevit svou vůli. V některých oblastech dříve nebyl dán prostor pro autonomii vůle jednotlivce vůbec. V případě krevní transfúze je otázka jejího odmítnutí extrémní, a to z důvodu, že se většinou rozhoduje, zda člověk projevující nesouhlas zemře nebo bude žít.⁸⁷ Ráda bych ještě zmínila kazuistiku, kterou uvádí MUDr. Lajkep. Do zdravotnického zařízení je přivezena mladá těhotná žena, kterou je třeba operovat. Tato žena výslovně zakáže krevní transfúzi během zákroku, a to i kdyby došlo ke krvácení, které by mohlo vést ke smrti. Jedná se o akutní zákrok a během zákroku opravdu dojde ke krvácení. Má zdravotní pracovník v danou chvíli respektovat přání ženy, i když by to nutně znamenalo i smrt nenarozeného dítěte? V tomto případě můžeme vidět rozdíl mezi právem a etikou. Na jedné straně právo ženy a nutnost respektovat autonomii vůle, na druhé straně svědomí lékaře, který by v krajní situaci (pokud by nenarozené dítě nešlo zachránit jinak) nechal zemřít matku i dítě. Jeho projev autonomie jako lékaře není důležitý? Umím si představit, že pro některé lékaře je důležitější zachránit lidský život i za cenu toho, že bude povinen nahradit škodu, případně trestněprávně stíhán, pokud připustíme, že motivací či cílem konkrétního lékaře bude zachraňovat životy a léčit. Svědci Jehovovi tento problém vnímají a v minulosti založili „výbory pro styk s nemocnicemi.“ Tyto výbory se snažily komunikovat se zdravotnickými zařízeními, které by byly ochotny postupovat dle jejich víry a přesvědčení.⁸⁸ Zřízení těchto výborů je velmi dobrý nápad a lze si představit, že pomůžou v komunikaci mezi Svědky Jehovovými a poskytovateli zdravotních služeb. Mohlo by dojít ke komunikaci a v budoucnu např. i ke stírání hranic mezi náboženstvím a odmítnutím léčby z důvodu náboženského vyznání. Racionálními odpověďmi by mohlo dojít k vysvětlení problémů a obav a třeba i k přesvědčení některých stoupenců této víry podstoupit obávanou a z počátku odmítanou léčbu.

Na závěr bych chtěla uvést, že za tento „prohřešek“ lze Svědky Jehovovi vyloučit ze společenství. Pokud by tedy krevní transfúze byla aplikována i přes odmítnutí pacienta, je pravděpodobně, že dojde k vyloučení ze společenství. Má na

---

⁸⁷ UHEREK, Pavel. Svědkové Jehovovi a odmítání transfúze krve nejen z pohledu aktuální legislativy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2015, č. 3.

⁸⁸ LAJKEP, Tomáš. *Odmítnutí léčby – Svědkové Jehovovi* [online]. *Pediatricpropraxi.cz*, 3/ 2006 [cit. 3.4.2017]. Dostupné na <<https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2006/03/14.pdf>>.

toto opravdu lékař právo? Není to jeho život, tak může o něm rozhodovat? Sociální následky ponese pouze člověk a případně jeho rodina. Z těchto důvodů se kloním k tomu, že lékař nemá právo poskytnout léčbu někomu, kdo ji odmítá, i když to znamená smrt. Může udělat vše pro to, aby se člověk rozhodl sám, ale nemůže ho nutit, natož postupovat v rozporu s jeho přáním a rozhodnutím. Lékař by se tedy měl snažit člověku vysvětlit a objasnit následky, které mohou nastat, avšak by ho rozhodně neměl nutit.

2.5. Rodičovská odpovědnost – kdo a kdy ji nese?

Rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů vůči dětem a naopak. Rodič i dítě jsou zároveň subjekty i objekty těchto práv a povinností. Je to vztah nejen biologický, právní, ale i psychologický. Prostřednictvím výchovy se dítě formuje, a proto je důležité, aby byla možnost státu zasáhnout do výchovy z důvodu ochrany dítěte.⁸⁹ Smyslem rodičovské odpovědnosti je ochrana dítěte a jeho zájmu v oblastech, ve kterých dítě není schopno rozhodovat samostatně.⁹⁰ Dle ustanovení § 858 Občanského zákoníku rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů, která spočívají v péči o dítě, zejména péči o jeho zdraví atd. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká v okamžiku, kdy dítě nabude plné svéprávnosti. Rodičovská odpovědnost může být omezena či rodiče jí mohou být zbaveni. Občanský zákoník řadí na první místo povinnosti, na druhé rodičovská práva. Je to dáno významem povinností směrem k dítěti. Na jedné straně jsou povinnosti rodičů vůči dětem a tomu odpovídající práva dětí vůči rodičům. Rodiče mají povinnost vykonávat jejich práva a povinnosti v zájmu dítěte. Výkon práv je závislý na věku dítěte, jeho mentálním a rozumovém vývoji, temperamentu atd. Nejdůležitějším právem a povinností rodičů je péče o dítě. Péče zahrnuje pro mou práci důležitou péči o zdraví.⁹¹ Dále je právo péče o dítě a jeho výchovu upraveno čl. 32 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že výchova dětí je právem rodičů a opačně, že děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči⁹² a čl. 10 Listiny

---

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vyd. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006s. 211

⁹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 121.

⁹¹ ŠMÍD, Ondřej. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 812 (§858).

⁹² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

základních práv a svobod, který chrání soukromí osob a stanovuje zákaz zásahu do soukromého a rodinného života.⁹³ V neposlední řadě je ochrana dětí upravena v Úmluvě o právech dítěte, a to čl. 7, který zaručuje, že děti mají právo na péči jejich rodičů.

Nositeli rodičovské odpovědnosti jsou rodiče dítěte nebo osvojitelé a pro to, aby tyto osoby mohly být nositeli, není podstatné, zda žijí s dítětem.⁹⁴ Rodiče mají dle § 876 občanského zákoníku svou odpovědnost vůči dítěti vykonávat řádně a v souladu se zájmy dítěte. Pokud s tak neděje, je možné rodičovskou odpovědnost omezit. Pokud se podíváme blíže na nejlepší zájem dítěte, pak se tento termín objevuje v řadě mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Interpretace nejlepšího zájmu dítěte je ponechána na úvahách soudu, to především z důvodu, že každá země má svou kulturu, náboženství, tradice a zájem dítěte může být v různých zemích odlišný.⁹⁵ Dítě a jeho názor by při výkonu rodičovské odpovědnosti neměl být opomíjen, protože se jedná o rozhodování, které se týká jeho a jeho sociálního, kulturního, náboženského, právního atd. života.⁹⁶ Právo dítěte být součástí rozhodovacích procesů je obsaženo v Úmluvě o právech dítěte. Dále je toto právo ve vztahu k státním orgánům upraveno v § 867 občanského zákoníku, kdy je povinnosti soudu před rozhodnutím, které se týká zájmu dítěte, poskytnout dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit názor a tento názor sdělit. Pokud by však dítě nebylo schopné informace přijmout, anebo nebylo-li by schopné vytvořit si svůj vlastní názor a názor sdělit, pak soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte chránit a jeho zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. O dítěti starším 12 let se má za to, že je schopno informaci přijmout a vytvořit si vlastní názor a sdělit ho. Jeho názoru je soud povinen věnovat patřičnou pozornost.⁹⁷ Ústavní soud ve svém nálezu dále podotknul, že nezletilý má právo vyjádřit svůj názor ve věcech, které se ho týkají a toto právo nelze popřít i když je v určitém nerovném postavení vůči rodičům či opatrovníkovi, kteří jsou nositelé rodičovské odpovědnosti a mají názor odlišný. Přestože nezletilý vyjádří svůj názor, neznamená to, že bude v plném

---

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Praha: Sagit, 2012.

⁹⁵ JÍLEK, D. a kol. Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice. 1. vydání. Brno: Česko – britská o.p.s., 2011.

⁹⁶ Úmluva o právech dítěte

⁹⁷ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

rozsahu respektován a bude dle jeho názoru rozhodnuto.⁹⁸ Hranice mezi právem rodičů vykonávat rodičovskou odpovědnost podle svobodné vůle a omezením rodičovské odpovědnosti rozhodnutím soudu je někdy velmi tenká. Nejvyšší soud ve svém rozsudku 30 Cdo 3361/2014 stanoví podmínky, za kterých lze rodičovskou odpovědnost omezit. To lze pouze tehdy, pokud je to jediný možný způsob, jak ochránit dítě tam, kde dán značný stupeň zanedbání povinností rodičů. „*Potřeba zbavení rodičovské odpovědnosti musí v každém konkrétním případě převážit nad právem dítěte na rodinný život, zachování rodinných svazků, na péči rodičů.*“⁹⁹

Konflikt mezi lékařem a rodičem dítěte mohou nastat a v souvislosti s vývojem společnosti si myslím, že k takovým konfliktům bude docházet častěji. Je zde nezbytné hledět na zájem dítěte a ochranu jeho zdraví. Pokud nebude rodič ochoten dát souhlas a bude se jednat o neodkladnou péči, pak lékař dítěti takovou péči poskytne, bez ohledu na názor rodiče. Lékaři se však musí připravit na narůstající počet stížností na takové jednání.

2.6. Související judikatura

2.6.1. Nález Ústavního soudu III. ÚS 459/03

První bych ráda zmínila nález Ústavního soudu III. ÚS 459/03 ze dne 20. srpna 2004, který se vyjádřil k právu rodičů a dětí a k právu na ochranu zdraví. Ústavní soud se vyjádřil tak, že: „*Odmítají-li rodiče léčbu nezletilého dítěte, jež je v bezprostředním nebezpečí ohrožení života, nepředstavuje vydání předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu, kterým se dítě svěří do příslušného léčebného zařízení, porušením jejich práv zakotvených v čl. 32 odst. 4 a čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Vzhledem k nutnosti okamžitého zásahu není zpravidla možno v řízení o vydání takového předběžného opatření řešit případný spor rodičů s léčebným zařízením o vhodnosti té které léčby.*“¹⁰⁰ Tento případ se vyvíjel tak, že rozhodnutím soudu 39 Nc 1507/2003 byl nezletilý syn stěžovatelů předán předběžným opatřením do péče Kliniky dětské onkologie Fakultní nemocnice v Brně a byl mu stanoven opatrovník v této věci. Okresní soud své rozhodnutí zdůvodnil tak, že reagoval na podnět Magistrátu města Karviná, který obdržel podnět od Fakultní nemocnice v Brně, jež měla v péči nezletilého syna stěžovatelů, kterému

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. IV. ÚS 288/04.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3361/2014

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03

bylo diagnostikováno vysoce zhoubné nádorové onemocnění. Pokud by nezletilý nepodstoupil adekvátní léčbu, pak by zemřel. Tato léčba zahrnovala i aplikace krevních derivátů, o čemž byli rodiče nezletilého informováni. Rodiče nemocnici oznámili, že jsou Svědci Jehovovi a od počátku nesouhlasili s aplikací krevních derivátů. Protože si ale byli vědomi vážnosti onemocnění, dali k léčbě souhlas. O několik dní později byl nezletilý propuštěn z nemocnice do domácího ošetřování a rodiče byli poučeni o charakteru onemocnění s tím, že bude následovat další blok chemoterapií. Stav nezletilého se však během pár dní natolik zhoršil a byl opět přijat do nemocnice, kde bylo nezbytně nutné aplikovat krevní transfúzi. Dva dny po přijetí nezletilého do nemocnice rodiče vyjádřili, že pokud bude další léčení vyžadovat krevní transfúze, nemohou s nimi pro své náboženské vyznání souhlasit. Vyžadovali, aby léčba nezletilého probíhala pouze podáním léků zmírňujících bolest a požádali o převoz nezletilého. Pokud by pacient nezačal další blok chemoterapie, pak by došlo k akutnímu ohrožení života. Okresní soud proto návrhu na předběžné opatření vyhověl s tím, že nezletilý potřebuje řádnou léčbu a bude muset být aplikován derivát krve, což rodiče odmítají. Soud též stanovil v této věci nezletilému opatrovníka.¹⁰¹

Proti tomuto rozhodnutí se rodiče nezletilého odvolali a Krajský soud v Ostravě v rozhodnutí 13 Co 1074/2003 rozsudek 1. stupně potvrdil, když se zcela ztotožnil se závěry Okresního soudu v Karviné. Vyjádřil se, že vydání předběžného opatření dle § 76a bylo dáno naléhavou potřebou rychlého operativního zákroku, kterou nebylo možné vyřešit rozhodnutím ve věci samé, ani nařízením předběžného opatření dle § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ. Rodiče namítali, že rozhodnutím Okresního soudu přebíral odpovědnost za léčbu navrhovatel, opatrovník či soud, zatímco tato povinnost patří výhradně rodičům. S touto námitkou se Krajský soud vypořádal tak, že čl. 32 odst. 4 Listiny výslovně připouští, že nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti vůli jen rozhodnutím soudu a na základě zákona, což v tomto případě bylo zcela splněno.¹⁰²

Dále rodiče nezletilého v Ústavní stížnosti uvedli, že jako zákonní zástupci nezletilého se o něj vždy řádně starali a žádali pouze léčbu, která by byla v souladu s vědeckými poznatky bez rizik transfuze. Pokud rodiče kdykoliv projeví nesouhlas s léčbou svého smrtelně nemocného dítěte, tedy projeví jiný názor než má ošetřující lékař, bude to důvodem k omezení rodičovských práv, aniž by jakýkoliv orgán

---

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03

¹⁰² Tamtéž.

zkoumal, zda existuje jiná možnost léčby, která by byla srovnatelná a měla naději na úspěch léčby. Z tohoto rodiče dovozovali, že soudy nebraly v úvahu práva, která vyplývají z čl. 6 odst. 2 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.¹⁰³

Ústavní soud si vyžádal stanoviska účastníků řízení, ze kterých mi přišlo zajímavé stanovisko opatrovnice, která byla stanovena pro řízení před obecnými soudy. Opatrovnice odkázala na důvodovou zprávu k Úmluvě o lidských právech a biomedicíně, odst. 48, kde je uvedeno, že prvotní povinnost lékařů k jejich pacientovi je, aby jednali v zájmu pacienta, a je třeba, aby lékaři chránili pacienta proti rozhodnutí osob nebo orgánů, jejich souhlas je třeba a které nejsou v jeho zájmu. Dle opatrovnice má právo na život přednost. Dále stěžovatelé uvedli, že si plně uvědomují hodnotu života, oni byli ti, kdo inicioval léčbu svého dítěte, ale jen chtěli pro svého potomka nejlepší řešení a nechtěli jej vystavovat rizikům, které souvisejí s krevní transfuzí. Pokud jde o prohlášení, kdy navrhli pouze podávání tisíců léků, brali to jako nejzazší možné řešení. Stěžovatelé dále projevili nesouhlas s vyjádřením, že by jim měl být jejich syn odebrán z péče, jen proto, že chtěli dát přednost jinému léčebnému postupu.¹⁰⁴

Je zde konflikt práva rodičů na péči a výchovu a práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči. Druhé z uvedených práv lze omezit rozhodnutím soudu na základě zákona. Tím, že syn stěžovatelů byl odebrán z péče stěžovatelů a byl předán do péče léčebného zařízení, bylo zasaženo a omezeno dle čl. 8 Evropské úmluvy právo stěžovatelů rozhodovat o léčbě, potažmo životě jejich syna. Bylo třeba přezkoumat, zda došlo k naplnění podmínek k takovému zásahu podle čl. 32 odst. 4 Listiny, respektive čl. 8 Evropské Úmluvy, tj: *„zda se jednalo o zásah nezbytný v demokratické společnosti na základě a v souladu se zákonem, když není sporu o tom, že se tak stalo na základě soudního rozhodnutí.“* Ústavní soud nedospěl k tomu, že by postup obecných soudů byl nesprávný. Náboženský důvod, pro který chtěli stěžovatelé pro svého syna odlišnou léčbu, než která byla doporučena, nemohl obstát jen pro to, že s krevní transfúzí jsou spojena určitá rizika. Jiné důvody konkrétněji uvedeny nebyly. Zároveň Ústavní soud uvedl, že v případě, kdy je třeba rozhodnout bez zbytečného odkladu, jako tomu bylo v tomto případě, je pro rozhodnutí obecného soudu naprosto postačující názor kvalifikovaného léčebného zařízení. Pro ostatní kritéria příslušnosti zásahu do práv stěžovatelů dle Ústavního

---

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03.

soudu není pochyb o tom, že smyslem, pro který bylo předběžné opatření vydáno, byla potřeba ochrany nezletilého dítěte, konkrétně ochrana práva na život a práva na ochranu zdraví. Zbývalo tedy posoudit, zda to byl zásah v demokratické společnosti nezbytný. Toto Ústavní soud posoudil, že vzhledem k okolnostem daného případu a nezbytnosti okamžitého zásahu šlo o oprávněný zásah do rodičovských práv, neboť šlo o hodnotu a ochranu života dítěte. Ochrana života je v systému demokratické společnosti naprosto nezbytná a prioritní. Jinak řečeno: „*obecné soudy jsou povinny zajistit spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy rodiče, zvláštní pozornost musí být však věnována zájmu dítěte, který může – v závislosti na povaze a závažnosti – převážit nad zájmem rodiče.*“¹⁰⁵

2.6.2. Nález Ústavního soudu III. ÚS 449/06

Dalším je nález Ústavního soudu III. ÚS 449/06 ze dne 3. 2. 2011, který se vyjádřil v otázce mezí autonomie rodičů při rozhodování o zdravotních zákrocích vůči jejich dětem. Četnost případů, kdy Ústavní soud rozhoduje v otázce porušení práva svobodně projevat své náboženství je velmi malá.¹⁰⁶ I když v dnešní době, kdy se potýkáme s extremismem a snahou spousty lidí projevat své náboženství navenek a bránit své náboženství, bude počet těchto případů pravděpodobně růst.

Uvedený nález se zabýval ochrany čl. 16 LZPS ve spojení s právem rodičů na péči o děti. Rodiče chtěli pro své dítě jiný způsob léčby a odmítali, aby se dítě podrobilo lékařskému zákroku, a to z důvodu náboženského nebo filozofického přesvědčení. Ústavní soud se již dříve vyjádřil, že autonomie rodičů při výkonu rodičovských práv není bezmezná a že může být výkon rodičovských práv omezen, a to i v případě, že rodiče nesouhlasí s konkrétním zákrokem, který má být proveden, z náboženských důvodů.¹⁰⁷

V roce 2011 se na soud obrátil stěžovatel, otec nezletilých dětí, který dostal pokutu od krajské hygienické stanice za to, že nenechal své nezletilé děti očkovat proti dětské obrně, hepatitidě typu B a tetanu. Stěžovatel se proti rozhodnutí krajské hygienické stanice bránil žalobou, ale správní soud prvního stupně ji zamítl jako nedůvodnou a stejně rozhodl i Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti stěžovatele. Soudy ve správním soudnictví odkázaly ve svých odůvodněních na povinnost

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03.

podrobit se očkování. Tato povinnost je stanovena z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a tehdy platnou vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 439/2000 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, s tím že ani Úmluva o lidských právech a biomedicíně a ani žádná další mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví nic jiného, a to že výkon práv může být omezen.¹⁰⁸

Stěžovatel tvrdil, že byla porušena práva na spravedlivý proces, práva rodičů na péči a výchovu dětí, zásah do svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání, práva svobodně projevovat své náboženství nebo víru. Dále tvrdil, že hepatitida typu B není dětskou nemocí a téměř vůbec se u dětí nevyskytuje, dětská obrna se v České republice se od roku 1960 nevyskytuje, a proto není dán veřejný zájem na očkování proti vůli zákonného zástupce. Ústavní soud si vyžádal vyjádření účastníků řízení, Veřejného ochránce práv a Výboru pro lidská práva a biomedicínu Rady vlády ČR. Z nich se vyjádřil k tématu zajímavě Veřejný ochránce práv, který upozornil na to, že již dlouhou dobu upozorňuje na potřebu vytvoření prostoru pro zohlednění některých specifických situací, ke kterým může při striktní aplikaci zákona o veřejném zdraví dojít. Výboru pro lidská práva a biomedicínu doporučil větší flexibilitu a rozšíření v případech, kdy se uděluje nějaká výjimka z povinného očkování.¹⁰⁹ Již tento nález poukazuje na nutnost většího prostoru pro výjimky a potřebu každý konkrétní případ řešit individuálně, ne pouhou striktní aplikací zákona.

Otázkou pro Ústavní soud bylo, zda bezvýjimečné vnučování povinného očkování proti jakékoliv osobě bez ohledu na individuální specifika případu a na motivaci osoby očkování nepodstoupit, je ústavně komformním omezením základního práva dle čl. 16 LZPS. Ústavní soud poukázal na stanovisko a Výboru pro lidská práva a biomedicínu Rady vlády ČR a zároveň poukázal na vysokou proočkovanosť populace a vyslovil názor, že: *„Ústavou požadovaná ochrana individuální autonomie vyžaduje, aby povinné očkování nebylo proti povinným subjektům ve výjimečných případech vynucováno.“* Ve výjimečných případech, pokud nebude vynuceno povinné očkování, nemůže to ohrozit zájmy chráněné ústavou na ochraně veřejného zdraví. Dle názoru Ústavního soudu je povinnost očkování v souladu se zákonem a je to omezení základních práv, které je ospravedlnitelné. Lze se pouze zabývat ústavností určitých druhů očkování a v jednotlivých případech je možnost, že nebude uložena sankce za nedodržení

---

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06.

¹⁰⁹ Tamtéž.

povinnosti očkování a očkování nebude vynuceno. Orgán, který rozhoduje o uložení sankce, by měl vzít v potaz důvody, proč zákonný zástupce nechce své dítě nechat očkovat dále konzistentnost a přesvědčivost tvrzení dané osoby. A v neposlední řadě musí orgán, který rozhoduje o uložení sankce vzít v potaz zájem nezletilé osoby, které se očkovací povinnost týká. Ve svém závěru Ústavní soud řekl, že LZPS nezná žádné právo nebýt očkovan, ale je třeba zvážit všechny důvody, proč daný člověk odmítá očkování, z pohledu základních práv. Toto zohlednění neproběhlo v takové míře, v jaké mělo a proto pro porušení čl. 16 LZPS Ústavní soud napadený rozsudek Nejvyššího správního soudu zrušil.¹¹⁰

2.6.3. Nález Ústavního soudu I. ÚS 2078/16

Ústavní soud navázal na svou předchozí judikaturu¹¹¹ a v nálezu z počátku roku 2017 stanoví, že nelze právně postihovat lékaře, který neposkytl zdravotní péči, protože ji pacient odmítá. Ústavní soud dospěl k závěru, že lékař nejedná protiprávně, pokud neposkytl zdravotní péči, a to z důvodu nesouhlasu dospělého a svéprávného pacienta, přestože neposkytnutí péče vedlo ke smrti pacienta.¹¹² Ústavní soud v tomto nálezu nehodnotí situaci, kdy by lékař neodkladnou zdravotní péči i přes nesouhlas poskytl, avšak Ústavní soud nastiňuje své úvahy¹¹³: „základní práva lze omezovat pouze za účelem ochrany práva dalších osob či jiných ústavně chráněných veřejných statků. U práva na nedotknutelnost osoby se musí jednat o omezení nezbytné pro dosažení některých z těchto legitimních cílů a zároveň musí být dodržen princip proporcionality.“¹¹⁴ Dále soud konstatuje, že svoboda zahrnuje právo jednotlivce dělat svá rozhodnutí, o tom, jak bude žít. Jinak řečeno, že každý je svého štěstí strůjcem. JUDr. Uherek shrnuje, že je zde však otázka postihnutelnosti lékaře, pokud by nerespektoval přání pacienta a lékařskou péči postihl.¹¹⁵

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06.

¹¹¹ UHEREK, Pavel. *Odmítání zdravotní péče pacientem a aktuální nález Ústavního soudu* [online]. Epravo.cz, 14. února 2017 [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/odmitani-zdravotni-pece-pacientem-a-aktualni-nalez-ustavniho-soudu-cr-105042.html>>.

¹¹² Nález Ústavního soudu ze dne 2. ledna, sp. zn. I ÚS 2078/2016.

¹¹³ UHEREK, Pavel. *Odmítání zdravotní péče pacientem a aktuální nález Ústavního soudu* [online]. Epravo.cz, 14. února 2017 [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/odmitani-zdravotni-pece-pacientem-a-aktualni-nalez-ustavniho-soudu-cr-105042.html>>.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. ledna, sp. zn. I ÚS 2078/2016

¹¹⁵ UHEREK, Pavel. *Odmítání zdravotní péče pacientem a aktuální nález Ústavního soudu* [online]. Epravo.cz, 14. února 2017 [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/odmitani-zdravotni-pece-pacientem-a-aktualni-nalez-ustavniho-soudu-cr-105042.html>>.

2.6.4. Nález Ústavního soudu IV. ÚS 639/2000

V tomto nálezu Ústavní soud vyslovil názor, že: „z ústavního principu nedotknutelnosti integrity osobnosti vyplývá zásada svobodného rozhodování v otázkách péče o vlastní zdraví...“ a „je nutné šetřit podstatu této svobody a postupovat s maximální zdrženlivostí; diagnóza není více než právo.“ V tomto případě šlo o to, že lékařka stěžovatelky vydala příkaz k převozu do psychiatrické léčebny, za účelem vyšetření. S tímto převozem a ani s vyšetřením stěžovatelka nesohlasila, I přes odpor byla stěžovatelka dopravena do léčebny, ovšem tam se žádná psychická nemoc nepotvrdila. Stížnost, kterou stěžovatelka podala, byla zamítnuta. Trestní stíhání bylo odloženo. Dále Ústavní soud řekl, že je jen na člověku, v jak velké míře se podrobí nebo nepodrobí lékařskému zákroku, je to svobodné rozhodnutí. Jen zákon stanoví povinnost podrobit se určitému lékařskému zákroku. Nedotknutelnost integrity osobnosti je ústavním principem. Na druhou stranu Ústavní soud neviděl v postupu takovou intenzitu, aby to zakládalo trestněprávní odpovědnost. V závěru Ústavní soud uvedl, že nelze diagnózu stavět nad právo a v každém konkrétním případě musí orgány policie nebo veřejné moci zvážit, zda zákroky jsou po právu.¹¹⁶

---

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2001, sp. zn. IV ÚS 639/2000.

Závěr

Základním cílem mé diplomové práce bylo podívat se na téma Právo na život vs. Právo rodičů rozhodovat o životě dítěte, a to především z pohledu české legislativy a rozhodování českých soudů. Celé téma bylo zpracováno nejen z pohledu práva, ale i z pohledu etiky a biologie. K tomuto tématu byl třeba exkurz do základních práv a svobod, jejich historie, neboť právo na život je základním právem. Právem práv. Lze si jen těžko představit, že by jiné právo mělo větší hodnotu, protože bez ochrany života by další práva byla víceméně zbytečná. Bylo tedy třeba vymezit obsah práva na život a pojem život, protože dle Listiny základních práv a svobod lidský život požívá ochrany již před narozením, ale fakticky jde o ochranu života prostřednictvím ochrany života a zdraví matky, ne o ochranu nenarozeného dítěte. Fakticky tedy máme ochranu života až od narození, ačkoliv lidský život je hoden ochrany již před narozením.

Problematika je širší než se na první pohled může zdát a s touto otázkou je spojeno mnoho okolností, na které nelze jednoznačně říci, co je správné a co ne. Ve mně se mísily často pocity, jak by to mělo být a jak to je ve skutečnosti. V případě dospělých pacientů je možná situace komplikovanější, protože zde není možnost soudu zasáhnout a nechat provést lékařský zákrok, oproti pacientům dětem. Shrnutím judikatury jsem ukázala směr, který je v České republice. Jednoznačný je názor na omezení rodičovské odpovědnosti v případě neodkladných lékařských zákroků pro nezletilé dítě. V případě, že rodiče odmítají léčbu a ohrožují tím život nezletilého dítěte, pak je zde možnost jejich nesouhlas nahradit souhlasem soudu. Pokud je zákrok neodkladný, pak lze využít institut předběžného opatření. Komplikovanější myslím v tom případě, kdy pacientem je těhotná dospělá žena a rozhodne se nepodstoupit léčbu nebo vysloví dříve přání ohledně odmítnutí léčby, pak není po právu jednat proti její vůli, ač s tím nemusíme morálně souhlasit. Takováto dospělá osoba je subjektem práv a má právo se rozhodnout o své léčbě.

V případě dětských pacientů je ochrana života dítěte a jeho zájmu stavěna na první místo a je to tak správně. Dítě má právo na ochranu života za všech okolností, a pokud rodiče na základě jakéhokoliv důvodu ohrožují život dítěte, je jejich právo na rodičovskou odpovědnost omezeno nebo je jim právo vykonávat rodičovská práva zcela odebráno. Dítě by nemělo být zatíženo náboženským vyznáním svých rodičů a každé dítě by mělo mít stejnou ochranu, bez výjimky. Toto judikují i české soudy a

naprosto souhlasím. Samozřejmě nepopírám, že rodiče mohou vychovávat své děti podle svého náboženského vyznání a předávat jim svou víru, ale jen pokud to neohrožuje vývoj a především jejich zdraví a život. Toto platí pro všechny děti bezvýjimečně. Pokud je to však možné vzhledem k věku a mentální vyspělosti dítěte, měl by lékař vždy jednat s dítětem a znát jeho názor, případně mu vzhledem k věku vysvětlit rizika spojená s léčbou či lékařským zákrokem. Je to i život dítěte a mělo by mít právo se vyjádřit a jeho názor by měl být v maximální možné míře respektován. Pokud by zde byl prostor, pak by dítě mělo být vyslechnuto i soudem, než by bylo vydáno rozhodnutí o omezení rodičovské odpovědnosti a byl tím nahrazen jejich souhlas s léčbou. Pokud by zde takový prostor nebyl, pak jednoznačně provést lékařský zákrok, který je nezbytný pro záchranu života dítěte.

Vztahy pacientů a lékařů jsou komplikované a to nejen z důvodu medicínských pokroků, ale i vzhledem k potřebě lidí rozhodovat se podle sebe samého. Je zde rozpor mezi hypokratovou přísahou, slibem, svědomím lékaře a vůlí pacienta, případně jeho zástupců. Svědomí lékaře je těžko uchopitelné, ale pokud je ku prospěchu záchranu života dítěte je zcela jistě v pořádku jednat proti vůli rodičů a poskytnou péči dítěti. Pokud zde není časový prostor pro předběžné opatření soudu nebo možnost získat rozhodnutí soudu o omezení rodičovských práv, pak by lékař neměl být odpovědný za zákrok, který provede v úmyslu zachránit život dítěte. Pokud jde o dospělé pacienty, je si třeba uvědomit, že práva lékařů jsou zkosnatělá a není jednoznačný přístup, jak se bude postupovat v případech, kdy lékař nedodrží postup při neudělení souhlasu k lékařskému zákroku nebo léčbě a prostě a jednoduše zákrok vykoná, protože to bude vnímat jakou svou lékařskou povinnost. Rozhodně je zde povinnost lékaře nahradit škodu. Nebo pokud lékař nesdělí všechna rizika spojená s léčbou, aby pacienta neodradil od lékařského zákroku (situace kdy lékař bude vědět, že těhotná žena je členkou společnosti Svědků Jehovových a odmítla by krevní transfúzi a tím by ohrozila své nenarozené dítě). Odpovědnost lékařů není zatím výrazněji upravena a ani soudní judikatura nám na tyto otázky nedává odpověď a tuto otázku považuji za velmi zásadní vzhledem k budoucnosti. Jak jsem uvedla ve své práci, roste vůle jedince. Na druhou stranu si uvědomuji lékaře, kteří jsou stále aktivní a studovali za „minulého“ režimu, kde autonomie vůle neměla takovou váhu jako dnes. Je třeba vzdělávat lékaře v této oblasti a dbát toho, aby pacienta vnímali jako osobu, která je svéprávná a je jen na ní, jakým způsobem,

případně zda vůbec se bude léčit, ač s tím lékař nemusí vůbec souhlasit, je to volba člověka, i když taková volba může znamenat smrt.

Otázky, které se objevily v průběhu zpracování práce, považuji za zajímavé. Jedna z nejzajímavějších kromě odpovědnosti lékařů je otázka, kdy ochraňovat lidský život již před narozením a jak stanovit hranici pro jeho ochranu. Toto téma je zcela jistě aktuální a právní řád České republiky by měl rychleji reagovat na změny, které nám přináší lékařské výzkumy. V budoucnu by se měla hranice, kdy ochraňovat životy stále snižovat. Myslím tím, vzhledem k vývoji společnosti a lékařským výzkumům, že nastane doba, kdy se budou práva nenarozených dětí rozšiřovat a tyto nenarozené děti budou požívat větší právní ochrany a bude se na ně hledět více jako na poživatele lidských práv. Z tohoto pohledu se domnívám, že ochrana života před narozením je nedostatečná.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- HANUŠ, Jiří. *Křesťanství a lidská práva*. 1. vyd. Praha: CDK Vyšehrad, 2002, 168 s.
- BLAHOŽ, Josef. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha: ASPI, 2005, 259 s.
- SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, 128 s.
- MADLEŇÁKOVÁ, Lucia. *Výhrada svědomí jako součást svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, 183s.
- ČERNÝ, David a kol. *Lidské embryo v perspektivě bioetiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, 212 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *České rodinné právo*. 3. vyd. 3.,přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, 400 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o registrovaném partnerství: komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 558 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, 1481 s.
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit, 2012, 1118 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1392 s.
- KMEC, Jiří a kol.. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 1696 s.
- JÍLEK, D. a kol. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko – britská o.p.s., 2011, 284 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s

Odborné články

- BLAHOŽ, Josef. Úvaha o podstatě lidských a občanských práv. *Právník*, 1998, č. 10, s. 874.
- UHEREK, Pavel. Vzájemný konflikt lidských práv v kontextu některých případů vznikajících při poskytování zdravotní péče. *Zdravotnické fórum*, 2013, č. 1, str. 9.
- UHEREK, Pavel. Svědkové Jehovovi a odmítání transfuze krve nejen z pohledu aktuální legislativy. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2015, č. 3.
- VLASTNÍK, Jiří. Právo a smrt. *Rodinné listy*. 2013, č. 4, s. 3.
- VALC, Jakub. Má opravdu „každý“ právo na život?. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 4, s. 597.
- ČERNÝ, David. Hodnota lidského života. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2013, č. 3, s. 25.
- CANDIGLIOTA, Zuzana. Proč je třeba respektovat dříve vyslovená přání pacienta. *Zdravotnictví a právo*, 2010, č. 7-8, s. 16 - 20.
- JIRKA, Vladislav. Porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči se souhlasem pacienta a trestní právo. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 4, str. 102.
- KOPALOVÁ, Michaela. Informovaný souhlas a paternalismus lékařů – historie a současnost. *Právní rozhledy*, 2008, č. 3, s. 94.
- DOLEŽAL, Adam. Informovaný souhlas – historická analýza vztahu lékaře a pacienta. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2016, č. 3, str. 52
- DOLEŽAL, Tomáš. Problematické aspekty vztahu lékaře a pacienta s ohledem na institut tzv. Informovaného souhlasu. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. 2011, č. 1, s. 25.
- REMEŠ, Prokop. Svědkové Jehovovi a Bible. *Praktický lékař*. 2001, č. 7, s. 407.
- LICHOVNÍK, Tomáš. Ústavní principy v nás. 2016, č. 11, s. 69.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. srpna, sp. zn. III. ÚS 459/03.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06.
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. ledna sp. zn. I ÚS 2078/2016.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. Pl. ÚS 36/11.

- Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2001, sp. zn. IV ÚS 639/2000.
- Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. prosince 2007, sp. zn. PL. ÚS 12/01.
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. května 2006, sp. zn. IV. ÚS 288/04.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 30 Cdo 3361/2014.

Internetové zdroje

- VESELÝ, Libor. *Historie lidských práv*. [online]. parlamentnilisty.cz, 24. července 2014 [cit. 29. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.parlamentnilisty.cz/profil/Libor-Vesely-48704/clanek/Historie-lidskych-prav-34021>>
- MATĚJEK, Jaromír. *Kdy začíná lidský život? Rozdíl mezi pohledem práva a etiky překlene úprava pohřbívání plodů po potratu* zdravotnickyydenik.cz [online]. 8. listopadu 2015. [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.zdravotnickyydenik.cz/2015/11/kdy-zacina-lidsky-zivot-rozdil-mezi-pohledem-prava-a-etiky-ma-zmensit-uprava-pohrbivani-plodu-po-potratu/>>.
- RYŠKA, Michal. *To je vražda, napsala, aneb Když lékař zachrání dítěti život* [online]. Jinepravo.blogspot.com, 19. listopadu 2009. [cit. 3. 2. 2017] Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/11/michal-ryska-to-je-vrazda-napsala-aneb.html>>.
- SULLIVAN, Denis. *The conception view of personhood: a review. Ethnics and Medicine* [online]. Únor 2003, [cit. 21. 2. 2017]. Dostupné na <https://www.researchgate.net/publication/8938463_The_conception_view_of_personhood_a_review>
- LAJKEP, Tomáš. *Odmítnutí léčby – Svědkové Jehovovi* [online]. Pediatriepropraxi.cz, 3/ 2006 [cit. 3.4.2017]. Dostupné na <<https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2006/03/14.pdf>>.
- FIALA, Petr. *Informovaný souhlas pacienta s poskytováním zdravotních služeb* [online]. Epravo.cz, 5. března 2014 [cit. 10.4.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/informovany-souhlas-pacienta-s-poskytovanim-zdravotnich-sluzeb-93584.html>>.

- UHEREK, Pavel. *Odmítání zdravotní péče pacientem a aktuální nález Ústavního soudu* [online]. Epravo.cz, 14. února 2017 [cit. 3.3.2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/odmitani-zdravotni-pece-pacientem-a-aktualni-nalez-ustavniho-soudu-cr-105042.html>>.
- <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/>

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.
- Mezinárodní pakt č. ze dne 19. 12. 1966, o politických a občanských právech
- Úmluva o právech dítěte

Anotace

Diplomová práce se zabývá právem na život a právem rodičů rozhodovat o životě dítěte. Konkrétněji s ohledem na poskytování zdravotní péče a informovaným souhlasem nezletilých dětí. Celá práce je ovlivněna konfliktem mezi lidskými právy a autonomií vůle jednotlivce. Dále se práce zabývá tématem Svědků Jehovových a jejich odmítání transfuze krve nejen z pohledu aktuální legislativy.

Anotation

The diploma thesis deals with the right to life and parent's right to decide about life of the child. More specifically with regard to the provision of the healthcare and informed consent of minor children. All whole thesis is affected by conflict between the human rights and the autonomy of will of the individual. Further the thesis deals with Jehovah's Witnesses and the blood transfusion rejection not only from the view of the current Legislation.

Klíčová slova

Právo na život - lidská práva – konflikt lidských práv - informovaný souhlas - zdravotní péče - autonomie vůle - krevní transfúze - rodičovská odpovědnost - omezení výkonu rodičovské odpovědnosti

Key words

Right to life - human rights – human rights conflict - informed consent – health care - autonomy of will - blood transfusion - limitation of parental responsibility